

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Barnets bästa eller organisationens bästa?

En kvalitativ studie om uppföljningen av elever efter en orosanmälan.

Laura Hoxhaj

Kandidatuppsats SOPA63
HT 2019
Handledare: Helene Hansen

Abstract

Author: Laura Hoxhaj

Title: The best interest of the child or the best interest of the organization? A qualitative study regarding follow-up with students after a report of concern. [Translated title]

Supervisor: Helene Hansen

Assessor: Mikael Sandgren

The purpose of the study was to investigate school counselor's reasoning's about collaborations with social services regarding children who have been subjects to a report of concern from their schools. Children's needs for support and help from the school is not limited to merely before a report of concern is made but also after. Therefore, it has been of interest to investigate what is done to ensure that these students receive the support that is needed after the report of concern has been made. The study also discusses school counselor's professional role and the possible effects on the children when collaborations with social services are inadequate. The method chosen for this study was qualitative interviews with five school counselors from five different schools and areas in Malmö city. In analyzing the results, theories about inter-organizational collaborations, discretion and organizational metaphors have been applied. The study found that school counselors perceive that the collaboration with social services is faulty and that it is not always for the best interest of the child. Counselors use their discretion to ensure that a follow-up is done with the students whom have been subjects to a report of concern. The study also showed that collaboration between the school and social services depends on the individual social workers.

Key words: collaboration, discretion, best interest of the child, follow-up, report of concern.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	4
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	4
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
1.3 AVGRÄNSNINGAR	6
2. KUNSKAPSLÄGE	7
2.1 KUNSKAPSSÖKNING.....	7
2.2 SAMVERKAN MELLAN OLIKA AKTÖRER.....	7
2.3 SKOLA OCH SOCIALTJÄNST	9
2.4 BARNET I SAMVERKAN	11
3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	13
3.1 SAMVERKAN.....	13
3.2 HANDLINGSUTRYMME.....	14
3.3 ORGANISATIONEN SOM MASKIN	15
4. METOD	17
4.1 VAL AV METOD.....	17
4.1.1 Kvalitativ metod.....	17
4.1.2 Semistrukturerad intervju.....	17
4.2 URVAL	18
4.2.1 Val av intervjupersoner.....	18
4.2.2 Områden.....	19
4.3 GENOMFÖRANDE	19
4.3.1 Förberedelser	19
4.3.2 Intervjuer.....	20
4.3.3 Bearbetning av data	21
4.4 FÖRFÖRSTÅELSE	21
4.5 TILLFÖRLITLIGHET	22
4.6 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	23
5. RESULTAT OCH ANALYS	24
5.1 SAMVERKAN.....	24
5.1.1 Missnöjet med samverkan.....	24
5.1.2 Återkoppling.....	26
5.1.3 Var sker samverkan?.....	28
5.1.4 Misstro till socialtjänsten	29
5.1.5 Obalans i samverkan.....	30
5.1.6 Gemensamt synsätt och kunskap.....	31
5.1.7 Personbunden samverkan.....	33
5.2 SKOLKURATORERNAS YRKESROLL.....	34
5.2.1 Den professionella rollen	34
5.2.2 Handlingsplan	36
5.2.3 Det egna arbetet	38
5.3 BARNET	39
5.3.1 Den socioekonomiska aspekten	39
5.3.2 Konsekvenser för barnet	39
5.3.3 Barnets bästa	41
6. SLUTDISKUSSION	43
7. REFERENSER	45
BILAGA 1 – INTERVJUGUIDE	47
BILAGA 2 – PRESENTATIONSBREV	48

1. Inledning

1.1 Problemformulering

När föräldrar brister i sin förmåga att tillföra barn god hälsa och utveckling är det i enlighet med barnkonventionen samhällets ansvar att komplettera föräldrarna och skydda barn i utsatta situationer (Socialstyrelsen 2014). En följd av detta är den anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1§ i Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) som säger att de verksamheter som berör barn och unga har skyldighet att genast göra en anmälan till socialnämnden om det finns kännedom eller misstanke om att ett barn far illa. Enligt 5 kap. 1a§ i Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) ska socialnämnden samverka med andra aktörer i frågor som rör barn som far eller riskerar att fara illa. Det innebär att det finns en skyldighet för skola och socialtjänst att samverka gällande anmälningar, förebyggande insatser, placerade barn samt barn som far illa (Socialstyrelsen 2016). Att samverka innebär enligt Danermark (2005) det samarbete som sker mellan olika professioner som strävar efter samma mål. När en anmälan görs till socialtjänsten så finns möjlighet för återkoppling till anmälaren. Däremot innefattar denna återkopplingen enbart om en utredning inletts, inte inletts eller är pågående (ibid.). Aktörer inom hälso- och sjukvården som har anmälningsskyldighet vittnar om att socialtjänstens nedlagda utredningar och brist på återkoppling har lett till att fler anmälningar inte gjorts (Socialstyrelsen 2014).

När en orosanmälan inkommer till socialtjänsten görs en förhandsbedömning och därefter beslutar socialtjänsten om en barnavårdsutredning ska inledas eller ej. En utredning kan antingen avslutas utan åtgärd eller avslutas med att socialtjänsten erbjuder öppna insatser i enlighet med Socialtjänstlagen (SFS 2001:453). Exempel på öppna insatser gällande barn och unga kan vara samtalsstöd, boendestöd och insatser i familjen. Oavsett om insatser har inletts från andra aktörer som socialtjänst eller BUP har skolan ett fortsatt ansvar att se till så att barnets behov tillföres (Skolverket 2019a). Det är betydande eftersom elever kan vara i lika stort behov av stöd från skolan efter att en anmälan gjorts som innan. Det är därför viktigt att skolan fortsätter att arbeta med de elever som är aktuella i en orosanmälan.

Tidigare studier visar på att elevhälsan i skolan upplever att socialtjänsten många gånger inte återkopplar till skolan om en utredning inletts eller ej efter en orosanmälan (IVO 2015). De upplever att socialtjänsten har hög arbetsbelastning och att sekretessen är ett hinder för återkopplingen. Andra studier visar också på att skolpersonal inte anmäler lika ofta som de bör enligt riktlinjer eftersom de känner en misstro gentemot andra sociala instanser och brist på kunskap (SOU 2010:95). Faktorer som är hinder för samverkan mellan verksamheter är tidsbrist, kostnadsfrågor, olika syn på problem samt dålig insyn på varandras ansvar (SOU 2010:95). Arbetet för att hjälpa utsatta barn i samhället försvåras därför av faktorer inom och mellan verksamheter.

Vi lever i en tid då samverkan är nödvändig för de barn i samhället som är i behov av stöd från olika aktörer och det är därför intressant att undersöka hur samverkan fungerar i enlighet med barnets bästa för de elever som blir föremål för en orosanmälan. I första hand är det Socialnämnden som i enlighet med 29 kap. 13§ i Skollagen (SFS 2010:800) har ansvaret att se till att en samverkan sker mellan verksamheter som berör barn. Den samverkan sker många gånger mellan socialtjänst och skola i och med att en orosanmälan görs av personal inom skolverksamheten som exempelvis skolkuratoren. En del av arbetet med en orosanmälan är att följa upp med eleven. Som nämnt ovan visar tidigare forskning på att skolpersonal upplever att det finns brister i samverkansarbetet i form av exempelvis bristfällig återkoppling för orosanmälningar, vilket visar på att det är av relevans att få en djupare förståelse av hur personalen resonerar kring samverkan med socialtjänsten. Skolkuratorers perspektiv är speciellt intressanta att undersöka då de erhåller direkt erfarenhet av arbetet med och kring orosanmälningar från skolan. De är även i många fall involverade i den samverkan som sker mellan socialtjänst och skola när en orosanmälan har gjorts. Hur skolkuratorer resonerar om det egna arbetet och samverkan med socialtjänsten i uppföljningsarbetet efter orosanmälningar blir därför särskilt intressant att undersöka.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur skolkuratorer i Malmö stad resonerar kring det egna arbetet i skolverksamheten samt samverkan med socialtjänsten gällande uppföljning av elever som är eller har varit ämne för en orosanmälan från skolan.

Utifrån syftet har följande frågeställningar formulerats:

- Hur resonerar skolkuratorer kring hur samverkansarbetet fungerar mellan skola och socialtjänst fungerar gällande uppföljningen av elever som är eller har varit ämne för en orosanmälan?
- Hur resonerar skolkuratorer kring det egna arbetet på skolan med uppföljningen av elever som är eller har varit ämne för en orosanmälan?

1.3 Avgränsningar

Inför studien har flera avgränsningar gjorts för att precisera undersökningens fokus. Den första avgränsningen som gjorts är att studien enbart kommer att innefatta skolkuratorers perspektiv. Avgränsningen har gjorts med utgångspunkt i vad som har varit tidsmässigt realistiskt samt genomförbart inom ramen för uppsatsarbetet. Det är även av vikt att klargöra varför studien begränsats till enbart skolkuratorer när studiens frågeställningar kan appliceras på hela elevhälsan. Inom elevhälsan är det enbart skolkuratorns yrkesroll som kräver en akademisk bakgrund i socialt arbete. Det gör att skolkuratorns roll och hur den uppfattas är särskilt intressant i frågan om samverkan med socialarbetare på andra verksamheter som i det här fallet socialtjänsten. Skolkuratorns yrkesroll har valts då den är intressant i relation till andra professioner och verksamheter på grund av det stora handlingsutrymmet och utrymmet för individen att tolka sin roll i organisationen.

Studien har även avgränsats till att enbart omfatta skolkuratorer som arbetar på grundskolor. Avgränsningen har gjorts då studien syftar till att framför allt lyfta barnens roll i frågan om samverkan samt det egna arbetet på skolan. Grundskolan innefattar skolplikten och eleverna är till största delen under 15 års ålder. I 3 kap. 6a§ i Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) nämns det att barn under 15 års ålder inte kan beviljas öppna insatser av socialnämnden utan föräldrars samtycke. Barnen befinner sig alltså i en kontext runt familj och skola. Föräldrar har en stor roll och har även det huvudsakliga ansvaret i barns liv. En annan avgränsning som gjorts är att studien inte fokuserar på faktorer som exempelvis elevernas kön, etnicitet eller sexuella identitet. Undersökningen avser alltså bara de elever som är eller har varit aktuella i en orosanmälan oberoende av andra faktorer. Studiens fokus har varit på processen efter att en orosanmälan har gjorts från skolan. Den avgränsningen har gjorts då uppföljningen och efterarbetet har varit en intressant aspekt i frågan om hur samhället arbetar med utsatta barn. De socioekonomiska faktorerna har undersökts för att se om det har en avgörande roll i samverkan med socialtjänsten.

2. Kunskapsläge

2.1 Kunskapssökning

Det insamlade materialet till kunskapsläget har till en början hämtats från sökningar kring barn som far illa på Socialstyrelsens hemsida. Därefter har ytterligare relevanta texter erhållits från referenslistor samt rekommendationer från handledare. Tidigare forskning har erhållits via samtal med forskare inom socialt arbete som är verksamma på fältet där tips om relevant litteratur har bidragit till kunskapssökningen. De begrepp som uppmärksammats i sökandet är bland annat *samverkan*, *återkoppling* samt *barn som far illa*. Referenserna kommer bland annat från Socialstyrelsen, Skolverket, Inspektionen för vård och omsorg som hädanefter benämns IVO samt Statens offentliga utredningar som hädanefter benämns SOU.

2.2 Samverkan mellan olika aktörer

2017 påbörjades ett uppdrag av regeringen för tidigt samordnade insatser för barn och unga. Socialstyrelsen och Skolverket har fått i uppdrag av regeringen att genomföra ett utvecklingsarbete under tre års tid (Regeringen 2017). Syftet med uppdraget är att förbättra samverkan mellan de olika aktörerna som elevhälsan, socialtjänsten och hälso- och sjukvården (Regeringen 2017). Detta görs för att se till så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser vid behov. Samverkan är viktig för de elever som är i behov av stöd från flera aktörer vid ett tidigt skede (Skolverket 2019b).

Samverkan är viktig inte bara på organisationsnivå men även politiskt och på administrativ ledningsnivå. För att samverkansarbetet ska fungera är det därför av vikt att det lyfts av politiker och att det finns ett engagemang från chefer och ledning (Socialstyrelsen 2018). På organisationerna är det väsentligt att det finns tydliga målformuleringar för hur samverkan ska fungera och vad som krävs för att det ska lyckas. I Blomqvists avhandling *Samarbete med förhinder* (2012) beskrivs samarbetet mellan BUP, socialtjänst, skola och familj samt de förhinder som uppstår. Resultatet av studien visar att det kan uppstå oenigheter mellan olika aktörer kring vilka insatser som är lämpligast för olika ärenden (Blomqvist 2012). Olika aktörer jobbar många gånger med samma barn vilket kan leda till svårigheter i samarbetet då de arbetar inom samma organisatoriska fält men utifrån olika lagstiftningar. Blomqvist studier

(2012) visar på att de tydliga målformuleringar som krävs för ett bra samarbete är något som brister i många fall.

Ett hinder för samverkansarbetet är brist på resurser som tid och kunskap (Socialstyrelsen 2018). Brist på tid finns på både skola och socialtjänst där det ofta är hög arbetsbelastning, organisationsförändringar samt hög personalomsättning som hindrar kontinuiteten i samverkan. Den belastningen på verksamheterna leder till att det förebyggande arbetet och det samverkande arbetet inte prioriteras lika högt (Socialstyrelsen 2018). Det framgår i Blomqvists (2012) studier att arbetet med barn inom de olika aktörerna kan ses som ett utredande arbete mer än ett arbete för att förändra barnens situation. Elevhälsans arbete på skolan har likaså mycket fokus på att analysera och utreda (Blomqvist 2012).

För att samverkan ska fungera är det även viktigt att man har ett gemensamt synsätt och kunskap om alla inblandade aktörer. Eftersom individer som är inblandade i samverkansarbetet tillhör olika verksamheter och professioner har de många gånger olika synsätt på hur en samverkan ska genomföras (Socialstyrelsen 2018). I samverkansarbete är det därför inte ovanligt att det finns en negativ bild av andra inblandade aktörer. Det krävs därför att de olika aktörerna möts och arbetar tillsammans för att få en ökad förståelse för varandra som i sin tur leder till ökad tilltro (Socialstyrelsen 2018). Blomqvist (2012) studie visar på en hierarkisk ordning mellan aktörerna där BUP placeras högst upp följt av Socialtjänsten och sedan skolan vilket innebär att socialtjänstens position därför blir överordnad skolans (Blomqvist 2012). Skolan är den aktör som möter barnen mest och har skyldighet att möta dem oavsett bakgrund eller problematik. Trots detta är skolan lägst i hierarkin av aktörerna som jobbar med barn. De som jobbar på skolan känner många gånger att de blir bortglömda och att övriga aktörer ofta ser förbi dem. Skolan upplever att de väntar på att BUP eller Socialtjänsten ska agera i ärenden. Av aktörerna är det skolan som minst deltar i samarbetet och intresset är inte stort från varken BUP eller socialtjänsten att samarbeta mer med skolan (Blomqvist 2012).

Ytterligare hinder som finns i samverkan mellan olika aktörer är regelverken. En av aspekterna är sekretessen som upplevs svår att tolka och tillämpa gällande om information ska delas eller ej. Det finns alltså en osäkerhet kring hur sekretessen ska användas i samverkansarbetet (Socialstyrelsen 2018, s. 23). Blomqvist (2012) uppger att en faktor som försvårar arbetet med elever är att det råder sekretess även inom elevhälsan på skolan. Det är

otydligt vad övrig personal och delar av elevhälsan får ta del av vilket påverkar hur arbetet med elever som behöver stöd genomförs (Blomqvist 2012). En annan aspekt är kravet för samtycke vid informationsdelning mellan aktörerna. Det upplevs som en utmaning att inhämta samtycke i varje enskild situation samt att hantera samverkansarbetet när samtycket inte ges (Socialstyrelsen 2018). BUP, socialtjänst och skola uppger enligt Blomqvist (2012) studie att det kan vara svårt att genomföra de insatser de anser fungerar bäst för barnet på grund av att det inte ingår i deras professionella uppdrag eller att arbetsbelastningen är för hög. Det leder till att barnet inte kan prioriteras först inom verksamheterna. Inom elevhälsan på skolor kan det uppstå situationer där de inte kan erbjuda eleven vad den upplevs behöva och att det krävs att man går utanför regler och riktlinjer om det ska genomföras på rätt sätt (ibid.).

2.3 Skola och socialtjänst

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) genomförde under 2014 en tillsyn om elevhälsans kvalitet och patientsäkerhet (IVO 2015). Elevhälsans uppgifter är att tidigt kunna identifiera och arbeta med elever som behöver stöd av olika slag. De professioner som ingår i elevhälsan är bland annat skolläkare, skolsköterska, skolpsykolog och skolkurator (IVO 2015). I elevhälsans uppgifter ingår även att slussa vidare elever till andra aktörer som ett nästa steg i processen. Rapporten visar på att elevhälsan i många kommuner anser att samverka med socialtjänsten kan förbättras. Det framkommer att socialtjänsten många gånger inte återkopplar till elevhälsan om en utredning inletts eller lagts ned efter en orosanmälan (IVO 2015). Elevhälsan menar att socialtjänsten är belastad och att sekretessen är ett hinder för återkoppling. Elevhälsan samt annan personal på skolan är däremot skyldiga att lämna uppgifter till socialtjänsten som kan vara viktiga för en utredning. IVO (2015) fastställer att det kan vara nödvändigt och nyttigt för skolan att få information från socialtjänsten för att kunna arbeta på bästa sätt med elever efter att en orosanmälan gjorts. I 14 kap. 1b§ i Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) framkommer det tydligt att socialnämnden på begäran får informera den som gjort anmälan om en utredning inletts, inte inletts eller om den redan pågår. Den informationen ska lämnas till anmälaren om det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna.

När elevhälsans uppdrag beskrivs är det huvudsakligen förebyggande arbete. I 2 kap. 25§ i Skollagen (SFS 2010:800) står det att elevhälsans uppgift är att främst vara hälsofrämjande

och förebyggande. Den beskrivningen kan problematiseras med att det förebyggande arbetet inte är definierat och förebyggande istället blir ett relativt begrepp som kan tolkas på olika sätt (SOU 2010:95). Det diskuteras om förebyggande arbete gäller förebyggande inför potentiella händelser eller inför att problem kan förvärras (ibid.). Att definiera vad förebyggande innebär är viktigt för att jobba med utsatta barn.

Statens offentliga utredningar (SOU 2010:95) har genomfört en utredning kring skolans arbete med utsatta barn. I arbetet med barn i förskolan innebär uppdraget att uppföljning och utvärderingar regelbundet ska utföras för att säkerställa att alla barn får lika förutsättningar att uppnå målen (SOU 2010:95). I grundskolan fokuserar åtgärderna på skolgången och att alla elever ska ha förutsättningar att klara av utbildningen. För de elever som behöver stöd utöver skolarbetet behövs därför ytterligare uppdrag och insatser som inte kan vidtas av skolan (SOU 2010:95). För att kunna arbeta med barn i utsatta situationer har socialtjänsten ett stort behov av samverkan med andra verksamheter och organisationer som jobbar med barn (SOU 2010:95). I 5 kap. 1a§ i Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) beskrivs det ansvar socialnämnden har att samverka med andra organ när barn far illa eller misstänks fara illa. Den paragrafen beskriver socialnämndens förstahandsansvar att se till så att en samverkan sker. Samverkan är inte begränsad till enbart övergripande nivå utan ska även tillämpas på individnivå med enskilda fall (SOU 2010:95). Enligt 29 kap. 13§ i Skollagen (SFS 2010:800) ska huvudmannen eller anställd på verksamheten samverka med andra samhällsorgan och organisationer som berörs på socialnämndens initiativ. Skolan har samma skyldighet att samverka men har inte samma förstahandsansvar som socialnämnden att se till att samverkan sker (SOU 2010:95).

SOU:s utredning (SOU 2010:95) visar att skolpersonal inte genomför anmälningar i den utsträckning de bör genomföras enligt anmälningsplikten. Det kan kopplas till den avsaknad av bland annat systematisk dokumentation samt uppföljning av utsatta barn (SOU 2010:95). Några orsaker till detta är brist på kunskap och att skolpersonal känner en misstro gentemot andra sociala instanser. Det är ett stort antal barn som misstänks fara illa som inte blir ämne för en orosanmälan vilket möjligtvis kan vara en följd av brister i den systematiska kunskapen (SOU 2010:95). Personalen i skolan är inte tillräckligt informerade om de effekter en anmälan har och vad som krävs för att uppfylla kraven för en orosanmälan till socialtjänsten. Studien (SOU 2010:95) visar på att det kan uppstå missförstånd mellan skola och socialtjänst då de inte har tillräckligt med insyn i varandras uppdrag. Skolan uttrycker även en oro kring de barn

som utreds av socialtjänsten där utredningen tar lång tid. För barn är månader en lång tid och skolpersonalen uttrycker en frustration kring att inte kunna hjälpa barnen tillräckligt under den svåra tiden. Skolans stöd räcker inte åt för utsatta elever som behöver ytterligare stöd från socialtjänsten (SOU 2010:95).

Cristine Isakssons (2016) skriver i sin avhandling *Den kritiska gästen* om skolkuratorns professionella roll i relation till övrig personal på skolan. Isaksson menar att skolkuratorns handlingsutrymme begränsas i samarbetet med övrig personal då det finns olika åsikter kring behov och insatser för elever på skolan. Lärare på skolan lämnar gärna över svårare ärenden till skolkuratoren som förväntas hantera ärendet själv. Isakssons (2016) studie visar på att skolkuratorer upplever att de gör uppgifter de inte anser ingår i kuratorsrollen och de önskar att lärare tog ett större ansvar för att bygga relationer med eleverna. Studien visar även på att skolkuratorer är mer professionsstyrda än organisationsstyrda då de inte enbart utgår från skolans men även det sociala arbetets principer (ibid.).

2.4 Barnet i samverkan

De kvinnor och barn som utsätts för våld är i behov av skydd och stöd från samhället. Samhällets aktörer ska se de våldsutsattas situationer och agera. En typ av åtgärd är samverkan mellan yrkesverksamma (SOU 2015:55). Genom ett samverkansarbete kan de utsatta få en trygghet fysiskt, psykiskt och socialt. Enligt samverkansmodellen (SOU 2015:55, s. 153) så kan ett samverkansarbete skapa en skyddsmur gentemot förövaren kring den våldsutsatta. De våldsutsatta barnen behöver att myndigheter samverkar för att de ska få skydd och stöd och modellen visar på hur stor vikt samverkan har för att säkerställa ett tryggt liv för barnen i vårt samhälle.

När ett barn får stöd eller insatser från olika verksamheter är det viktigt att den verksamhet som står för pågående insats informerar resterande verksamheter som kan vara berörda. Det är även viktigt att kontinuerligt följa upp insatsen och resultaten (Socialstyrelsen 2013). Socialstyrelsens rapport (2013) visar på att de övergripande målen för samverkan har förtydligats men att det många gånger saknas konkreta mål samt utvärdering av de insatser som samhället ger. Samverkan har exempelvis inte lett till tydligare mål för uppföljning eller utvärdering av barn och unga (Socialstyrelsen 2013). I de studier som gjorts om samverkan

saknas barnet, de unga och deras familjer. Deras erfarenheter och synpunkter är viktiga för att utveckla arbetet men saknas många gånger som perspektiv i studierna (Socialstyrelsen 2013).

Barns synpunkter blir än mer relevant när Barnkonventionen träder i kraft. Barnkonventionen ratificerades av Sverige 1990 och är från och med januari 2020 svensk lag. Syftet med konventionen är att ge alla barn rätt till bland annat respekt och att komma till tals (Barnombudsmannen 2019). Barnkonventionen ska gälla för alla barn oavsett religion, etnicitet funktionshinder med mera. En viktig del av konventionen är att de åtgärder som görs för barn ska göras utifrån barnets bästa. Barnets bästa är det som ska beaktas i första hand av de som tar besluten (ibid.). Vikten av att beakta barnets bästa i de beslut och åtgärder som rör barn understryks även i 1 kap 2§ i Socialtjänstlagen.

3. Teoretiska utgångspunkter

Studien utgår från tre olika teorier och begrepp för att analysera den insamlade empirin. Den första teorin som kommer presenteras är Danermarks (2005) teori om *samverkan*. Teorin har använts som underlag för att förklara samarbetet mellan olika organisationer. Därefter kommer begreppet *handlingsutrymme* presenteras utifrån Lipskys (1980) teori om gräsrotsbyråkrati samt Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) resonemang kring socialarbetares handlingsutrymme. Begreppet handlingsutrymme har använts för att förklara den professionella rollen i relation till verksamheten. Slutligen kommer teorin om *organisationen som maskin* av Morgan (1999) att framföras. Morgans teori används för att nyansera analysen kring organisationer och samverkan. Handlingsutrymme kommer att användas för att förklara individens roll i samverkansarbetet samt organisationer som fungerar som maskiner. Teorierna har valts då de anses kunna bidra till en djupare analys av empirin.

3.1 Samverkan

I arbetet kommer Berth Danermarks resonemang kring samverkan som teori att användas. Danermark (2005) beskriver samverkan som ett begrepp som vidare beskriver det samarbete som sker dagligen mellan individer i vårt samhälle. Samarbete är något naturligt som människors sociala liv bygger på. Samverkan innebär att människor med olika utbildningar och olika regelverk som utgångspunkt arbetar tillsammans mot ett gemensamt mål (Danermark 2005). Följande citat är Danermarks beskrivning av begreppet samverkan: ” [...] Medvetna målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra i en klart avgränsad grupp avseende ett definierat problem och syfte.” (Danermark 2005, s. 15).

Danermark menar att samverkan har ett objekt då man samverkar om någonting. I det här fallet är människor objektet vilket innebär en samverkan som sker mellan människor för människor (Danermark 2005). När samverkan handlar om människor skiljer det sig från andra sorters samverkan eftersom det kräver att objektet, som är människan, är delaktigt och även ett subjekt. En annan skillnad enligt Danermark är att samverkan med människor som objekt består av professioner som ser på ett gemensamt problem på olika sätt och har olika lösningar till det (ibid.). Något som är viktigt när man diskuterar samverkan är ledningens ansvar i samverkansarbetet. Ledningen är i många fall inte lika involverad i samverkan som de bör

vara för att garantera en effektiv samverkan. Danermark (2005) menar att frånvaron av ledningen leder till katastrofala konsekvenser för samverkan.

Danermark (2005) tar upp delegation i samverkan mellan ledning och de som ingår i samverkansarbetet. När uppgifterna delegeras från chefen till de som ingår i samverkansgruppen kan det uppstå negativa känslor som är destruktiva för samverkansarbetet (ibid). De som ingår i gruppen får en känsla av att de gör någon annans jobb och att det tillför ett stort medarbete. Av den anledningen menar Danermark (2005) att beslutsmandat ska diskuteras och bestämmas innan ett samverkansarbete påbörjas. Något som kan spela stor roll för samverkan är även organisationstillhörighet och organisatoriska förhållanden. Det finns socionomer med samma utbildning och perspektiv på sociala problem men som befinner sig i olika verksamheter. Socionomerna kan då beroende på verksamheten de jobbar i arbeta på olika sätt vilket kan vara något som försvårar samverkan (ibid.).

3.2 Handlingsutrymme

Socialarbetares organisationer sätter ramar för uppdraget samtidigt som de bär på en professionell kunskap. Mellan de aspekterna skapas ett handlingsutrymme i mötet med klienten som innebär det utrymme socialarbetaren har att handla i relation till uppdrag och professionell kunskap (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008).

Michael Lipsky begrepp *gräsrotsbyråkrati* (1980) syftar till att förklara den roll professioner som jobbar med människor har. Han menar att de professioner som dagligen interagerar med medborgare och har ett utrymme för egna professionella bedömningar i arbetet är gräsrotsbyråkrater. Socialarbetare som en profession räknas i Lipskys teori in i den kategorin. Enligt Lipsky (1980) finns det ett dilemma för gräsrotsbyråkrater som innebär att de ska jobba för att göra klienterna tillfredsställda samtidigt som de ska jobba utifrån organisationens förutsättningar och mål. De hamnar därför i en position där de ska jobba utifrån att göra båda parter nöjda. Lipsky (1980) menar även att gräsrotsbyråkrater är med och skapar policy utifrån sitt handlingsutrymme samt den relativa autonomin från organisationerna. Socialarbetare har alltså ett handlingsutrymme som styr hur organisationens tjänster ges och används. Det innebär dock inte att socialarbetare inte är styrda av organisationens regler, riktlinjer och direktiv utan tvärtom är de på många sätt styrda av organisationen i sitt arbete (Lipsky 1980). Gräsrotsbyråkrater jobbar med fall som är för komplicerade för att ingå i de

regler och riktlinjer som finns. De jobbar även med människor vilket innebär att de måste ta hänsyn till de mänskliga faktorerna som aldrig är konstanta. Det gör att handlingsutrymmet är en viktig och nödvändig del av gräsrotsbyråkraters arbete (Lipsky 1980).

Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) menar likt Lipskys (1980) resonemang att det sociala arbetet är för komplext för att fångas inom de riktlinjer, regler och manualer det finns som är till för att förtydliga det sociala arbetet. Det innebär att osäkerhet blir en naturlig del av arbetet och att det ska betraktas som en möjlighet snarare än en svårighet. Denna osäkerhet leder till att det sociala arbetet utvecklas och formas utifrån hur socialarbetare använder sitt handlingsutrymme (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008). Osäkerheten i det sociala arbetet leder till att socialarbetare behöver handla trots att de känner en osäkerhet i sitt beslut. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) menar att tidsbrist begränsar möjligheten för socialarbetare att fundera kring beslut och vad som är bäst för klienten utan tvingar socialarbetaren att handla. Socialarbetare måste handla trots brist på kunskap vilket leder till ett socialt arbete präglad av moral och normer om vad som är rätt och fel. Det leder till en osäkerhet och ett etiskt problematiskt förhållningssätt som gör att socialarbetare själva får avgöra vad som är bäst eller minst dåligt (ibid.).

3.3 Organisationen som maskin

Gareth Morgan (1999) använder sig av metaforer för att beskriva organisationer och pratar om organisationer i samhället som maskiner. Han menar att maskiner finns i alla delar av våra liv och har ökat produktiviteten enormt. Maskinen har påverkat hur vi producerar men även hur människor tänker och känner. Mekaniska tolkningar har tillämpats i teorier om människans medvetande och beteende (Morgan 1999). Den värld vi har format är utifrån mekaniska principer. De organisationer som styrs som maskiner kan vara de byråkratiska organisationerna. Vi förväntar oss en mekanisk precision som exempelvis i förväg bestämda arbetstider och arbetsuppgifter i organisationer. Morgan (1999) menar att eftersom vi pratar om organisationer som maskiner så förväntar vi oss att de ska fungera som sådana. Förväntningarna är då att organisationen ska vara effektiv, förutsägbar, pålitlig och rutinerad. Det uppstod till följd av denna syn på organisationen en vilja att minska arbetarnas handlingsutrymme och öka maskinernas makt. Detta gjordes för att öka effektiviteten (ibid.). Det finns åsikter om att det byråkratiska perspektivet leder till att rutiner och mekaniseringen

av arbetet tar över den mänskliga kreativiteten. Det menas att mekaniseringen kan vara ett hinder för demokratiska organisationer (Morgan 1999).

Perspektivet på organisationer som maskiner har kritiserats under åren. Morgan (1999) menar att om organisationer ses som rationella och tekniska processer så undermineras den mänskliga aspekten. Organisationers uppgifter är många gånger för komplexa och otydliga för det mekaniska att hantera. En följd av den mekaniska synen på organisationen är även att det skapar en organisation där rutiner inte ifrågasätts och de anställdas egna intressen blir ett hinder (Morgan 1999). De organisationerna har även svårigheter att anpassa sig till förändringar då organisationens mål bestämts i förväg. Förändringen leder då till att organisationen måste omorganiseras. När förändringarna sker blir flexibilitet och kreativitet viktigare än den mekaniska organisationens effektivitet (ibid.). En annan svårighet med förändringar är kravet på specialisering i organisationerna. Det leder till bristfällig kommunikation och samordning mellan de olika specialiserade områdena. Eftersom mekaniska organisationer många gånger har tydligt definierade arbetsuppgifter uppstår konflikter kring vem som ska göra vad och vems ansvar det är. Morgan (1999) menar även att mekaniska organisationer uppmuntrar arbetarna att lyda order istället för att ta initiativ och granska vad som görs. Ytterligare en svårighet gällande det mekaniska synsättet är de mänskliga konsekvenserna. Morgan (1999) menar att det begränsar människors förmågor och kompetenser. Istället för att bygga organisationer kring individerna i den så måste individerna formas utifrån organisationen. Det är något som påverkar de anställdas vilja och motivation till att arbeta samt att organisationerna går miste om gynnsam kreativitet (ibid.).

4. Metod

4.1 Val av metod

4.1.1 Kvalitativ metod

Syftet med denna studie är att undersöka hur skolkuratorer i Malmö stad resonerar kring det egna arbetet i skolverksamheten samt samverkan med socialtjänsten gällande uppföljning av elever som är eller har varit ämne för en orosanmälan från skolan. För att uppnå en fördjupad förståelse tar studien hänsyn till målgruppens olika synsätt och erfarenheter. Metoden som anses mest lämplig för att undersöka det är en kvalitativ metod. Kvalitativa metoder har en induktiv ansats vilket innebär att teorin baseras på resultaten av undersökningen och den insamlade empirin (Bryman 2011, s. 340). Kvalitativa metoder är även tolkningsinriktade vilket innebär att det som är intressant för undersökningen är hur personer tolkar den sociala verklighet de lever i. Det gör att kvalitativ metod är öppen till att det finns olika tolkningar av den sociala världen (Bryman 2011, s. 341).

4.1.2 Semistrukturerad intervju

Den kvalitativa metod som använts till undersökningen är semistrukturerad intervju. Inom kvalitativa intervjuer ligger fokus primärt på intervjupersonen snarare än på forskaren vilket speglar vikten av intervjupersonens egna tankar och uppfattningar i relation till det som ska undersökas (Bryman 2011, s. 413). I genomförandet av kvalitativa intervjuer finns en frihet i att bestämma hur frågorna ska läggas upp samt hur stor andel av frågorna som ska vara öppna respektive mer specifika (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s. 38). I kvalitativa intervjuer finns utrymme för stor frihet i både upplägg och svar från intervjupersonerna. För att behålla den friheten samtidigt som resonemang kring mer specifika ämnen efterfrågas från intervjupersonen har semistrukturerade intervjuer använts. Det som gör metoden till en semistrukturerad intervju är också att det i undersökningen finns ett relativt tydligt fokus istället för en vilja att utforska ett tema eller område i sin helhet (Bryman 2011, s. 416).

De förberedelser som gjorts innan intervjuerna är kunskapssökning kring ämnet samt utformning av intervjuguide (Bilaga 1). I semistrukturerade intervjuer används intervjuguides med mer specifika teman som ska diskuteras samtidigt som det lämnas utrymme för intervjupersonen att svara fritt (Bryman 2011, s. 415). En intervjuguide används som ett

underlag för intervjuaren men det är möjligt och ibland även nödvändigt att ställa ytterligare frågor eller ändra på ordningen (ibid.). I genomförandet av undersökningen har intervjupersonerna fått svara fritt utifrån egna resonemang och på så sätt belyst det som är viktigast för dem.

4.2 Urval

I denna studie har syftet varit att undersöka skolkuratorers resonemang och erfarenheter kring samverkan med socialtjänsten samt det egna arbetet med elever som är eller har varit aktuella i en orosanmälan. Av den anledningen har skolkuratorer intervjuats och deras utsagor använts som underlag för undersökningen. Fem intervjuer har genomförts med skolkuratorer på grundskolor i Malmö stad. På grund av tidsbrist och begränsat antal intervjupersoner som önskat medverka har antalet intervjuer begränsats till fem personer. Antalet har ändå gett en tydlig och nyanserad bild av hur skolkuratorer från olika områden i Malmö resonerar och tänker. Då studien eftersträvar individens egna resonemang i sin arbetsroll är kvaliteten av större vikt än kvantiteten gällande intervjuerna.

4.2.1 Val av intervjupersoner

Val av intervjupersoner har gjorts utifrån studiens syfte och frågeställningar. Därför har ett målinriktat urval använts där intervjupersoner utses utifrån deras relevans till undersökningen (Bryman 2011, s. 434). De personer som har varit aktuella som intervjupersoner har då varit skolkuratorer i grundskolan. Det första steget i sökandet efter intervjupersoner har varit att kontakta uppsatsförfattarens tidigare handledare som arbetar som skolkurator på en grundskola i Malmö. Handledaren har då kunnat bidra med kontaktuppgifter till fyra skolkuratorer i Malmö stad varav tre har ställt upp på intervju. Av de tre personer som ställt upp arbetar två av dem i stadsområde Väster och en av dem i Söder. Sedan har kontakt tagit med samordnare på grundskoleförvaltningen för skolkuratorer i Malmö stad där samordnaren har vidarebefordrat uppsatsförfattarens e-mail med efterfrågan om intervjupersoner till denna undersökning. De skolkuratorer som blivit kontaktade genom samordnare har varit samtliga skolkuratorer i stadsområdena Norr, Öster och Innerstaden. Resultatet av det tillvägagångssättet har varit att två skolkuratorer kontaktat uppsatsförfattaren för medverkan. Ett krav för medverkan i undersökningen har varit att intervjupersonerna medverkat i minst en orosanmälan från skolan. Samtliga intervjupersoner har därefter kontaktats via e-mejl med ett

presentationsbrev (bilaga 2) som beskrivit undersökningens syfte samt information kring intervjutillfället.

Fyra av fem intervjupersoner har tidigare erfarenhet av arbete på socialtjänsten. Samtliga intervjupersoner har tidigare erfarenheter av arbete med barn och unga, exempelvis inom socialtjänsten, habilitering eller på andra skolor. Fyra av intervjupersonerna har haft mycket erfarenhet av att göra orosanmälningar medan en intervjuperson enbart hunnit göra en orosanmälan i sin nya roll som skolkurator.

4.2.2 Områden

Malmö som stad har valts till undersökningen på grund av uppsatsförfattarens tidigare erfarenheter som praktikant på grundskola i Malmö vilket bidragit med kunskap och funderingar kring hur det kan se ut på en större skala. En annan anledning till valet av stad har varit att det funnits access till fältet, alltså att det har varit tillgängligt. Det har även valts eftersom det har rapporterats i medier om den höga arbetsbelastning som finns på både skola och socialtjänst i Malmö stad. Målet har varit att få med olika områden i Malmö stad som är kopplade till olika delar av stadens socialförvaltning. De områden i Malmö stad som förekommer i denna studie är Norr, Innerstaden, Väster och Söder. Två av intervjupersonerna arbetar på skolor som inkluderas i området Väster. Eftersom antalet intervjupersoner från de olika områdena inte är representativt så har fokus istället legat på de enskilda skolornas närområden. Denna avvägning har gjorts då skolor från samma stadsområden kan se olika ut socioekonomiskt. En av skolorna beskrivs ligga i ett socioekonomiskt utsatt område medan en annan av skolorna i samma stadsområde beskrivs ligga i ett av de rikaste områdena i Malmö stad. Två av skolorna ligger i områden med mycket kriminalitet och osäkerhet precis i närheten. Den sista skolan ligger i ett område där den socioekonomiska bakgrunden är varierad och innefattar olika klasstillhörigheter. Det innebär att det finns familjer på skolan med god socioekonomisk bakgrund men även familjer som är socioekonomiskt utsatta.

4.3 Genomförande

4.3.1 Förberedelser

Inför intervjuerna har en intervjuguide (Bilaga 1) utformats som ska täcka de områden som är intressanta för undersökningen. Intervjuguiden strävar efter att ha specifika frågor med

möjligheter till öppna svar och reflektioner. De frågor som utformats till intervjuguiden har använts som en utgångspunkt och ytterligare frågor har ställts utifrån det som varit intressant under samtalen. Det har alltså funnits utrymme för intervjupersonerna att prata om något som inte fångats inom intervjuguidens ramar. En annan förberedelse har varit att se över kunskapsläget och läsa in svenska lagar som kan vara relevanta för diskussionen. Den förberedelsen gör att intervjun kan fokusera på hur skolkuratorer förhåller sig till det snarare än att förklara vad det finns för lagar. Utöver det så har även skolans storlek och närområde undersökts för att få en förståelse av hur det ser ut på skolan. Därefter har intervjupersonerna kontaktats via e-mejl där ett presentationsbrev (bilaga 2) skickats och datum samt tid för intervju har bestämts. Med hänsyn till intervjupersonernas tidsbrist och pressade scheman har intervjuerna hållits på deras arbetsplatser.

4.3.2 Intervjuer

Intervjutillfällena har ägt rum på intervjupersonernas respektive arbetsplats inne på deras arbetsrum. Innan intervjun inletts har uppsatsämnet presenterats samt intervjupersonernas anonymitet och möjlighet att avbryta intervjun klargjorts. Efter presentationen har intervjuerna påbörjats där intervjupersonerna har fått berätta om sig själva och sina erfarenheter inom socialt arbete. Därefter har ämnen som bland annat orosanmälningar, samverkan med socialtjänst, uppföljning, barnkonventionen och handlingsplaner diskuterats. En följd av den frihet semistrukturerade intervjuer bidrar till är att intervjupersonerna tagit upp olika faktorer, utöver de som nämns i intervjuguiden, som är intressanta i relation till undersökningen.

Intervjuerna har efter samtycke från intervjupersonerna spelats in. Inom kvalitativ forskning är det intressant att undersöka vad intervjupersonerna säger men även hur de säger det (Bryman 2011, s. 428). Det är därför av vikt att intervjupersonernas tonlägen och sätt att uttrycka sig framkommer. I kvalitativa intervjuer är det nödvändigt att intervjuaren är uppmärksam och kan ställa följdfrågor samt följa olika resonemang. Av den anledningen är inspelning av intervjun ett stort hjälpmedel då intervjuaren undviker det distraherande momentet av att anteckna (Bryman 2011, s. 428). Däremot kan ett moment som inspelning av intervjun göra intervjupersonen oroad och mer medveten om vad som sägs vilket kan påverka vad resultatet av intervjun blir (ibid.). Det är en aspekt som är viktig att reflektera kring i arbetet med den insamlade empirin.

4.3.3 Bearbetning av data

Efter att intervjuerna genomförts har de transkriberats. En fördel med att transkribera intervjuerna är att det ger en insyn i materialet och analysprocessen påbörjas (Eriksson-Zetterquist och Ahrne 2015). Efter att transkriberingen är genomförd påbörjas processen med att bearbeta det insamlade materialet. Den första delen av bearbetningen som genomförts i denna undersökning är en sortering av texten. Sortering görs för att skapa en ordning i texten för uppsatsförfattaren (Rennstam & Wästerfors, 2015, s. 220). Det som ingått i sorteringen är att dela in texten i teman eller teorier som är kopplade till undersökningen. I denna undersökning har sorteringen gjorts utifrån de ämnen som varit relevanta för syftet så som samverkan, uppföljning och handlingsutrymme. Att teorier och begrepp blir tydliga och tillämpas redan i sorteringen gör att metoden inte blir fullt ut induktiv. Det har funnits en tanke och ett resonemang kring vilka teorier som kan användas för att analysera materialet i ett tidigt skede. Den andra delen av processen är att reducera det insamlade materialet. Reduceringen genomförs då det inte går att inkludera alla aspekter av intervjuerna i analysen (Rennstam & Wästerfors, 2015, s. 220). Efter reduktion har de mest relevanta och intressanta aspekterna behållits med syfte att bidra till en bra diskussion som inte tar bort från analysen.

4.4 Förförståelse

Tidigare praktik på en grundskola i Malmö har gett en förförståelse kring hur det kan se ut med uppföljningen av elever efter en orosanmälan. Den förförståelsen har varit en fördel i samtalen med intervjupersonerna då det har funnit kunskap kring olika arbetssätt och tillämpningar av riktlinjer och lagar. Det har varit till fördel för samtalen kring ämnet och gjort det möjligt att ställa relevanta och lämpliga följdfrågor. Tidigare erfarenheter har också lett till en insyn i hur det kan brista i samverkan och att det kan ha konsekvenser för eleven. Det har legat till grund för varför uppföljning har varit intressant att undersöka. Förförståelsen kan ha påverkat undersökningen då de frågor och ämnen som valts att prata om under intervjuerna har kunnat uppfattas som vinklade. Det kan även ha påverkat hur empirin tolkats av uppsatsförfattaren vilket i sin tur styr uppsatsens riktning. Förförståelsens eventuella vinkling av uppsatsen är därför av vikt att vara medveten om i relation till analysen som gjorts.

4.5 Tillförlitlighet

Inom kvalitativ forskning diskuteras begreppen reliabilitet och validitet i relation till undersökningens tillförlitlighet. Båda begreppen diskuteras i termer av intern eller extern reliabilitet samt validitet (Bryman 2011, s. 352). Extern reliabilitet innebär i vilken grad undersökningen kan replikeras. Den här studiens externa reliabilitet är förhållandevis hög då den kan upprepas i olika områden och i olika skalor. Både skola och socialtjänst styrs av lagar som gäller för alla kommuner i Sverige. Det är däremot viktigt att nämna att trots det så ser kommuner olika ut och att det finns faktorer som påverkar hur regler och lagar anpassas och används. Den externa reliabiliteten blir därför inte optimal och undersökningen kan inte användas för att förklara hur det ser ut i andra kommuner. Det kan även argumenteras för att den externa validiteten är låg. Extern validitet innebär i vilken grad resultatet från undersökningen kan generaliseras till andra miljöer (Bryman 2011, s. 352). Denna studie kan inte generaliseras eftersom det är enskilda personers resonemang och erfarenheter som undersöks. Studien kan ge en inblick i hur skolkuratorer anser att det ser ut i just deras miljöer. Undersökningen är också begränsad till enbart en kommun i Sverige vilket inte kan förklara hur det ser ut i andra kommuner. Av de anledningarna är den externa validiteten också låg.

En av fördelarna med kvalitativa intervjumetoder är att de ger en bra förståelse av hur personer upplever olika fenomen i samhället (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s. 53). Det är något som undersökningen fångat från de personer som har intervjuats. Det finns däremot kritik av den empiri som framkommer av intervjuer. Kritiken menar huvudsakligen att det inte är självklart vad en utsaga innebär (ibid.). Det som sägs i intervjuer behöver alltså inte vara det som görs i praktiken. Av den anledningen är det av vikt att utsagorna tolkas som intervjupersonernas resonemang kring olika fenomen. Eftersom enbart ett perspektiv undersöks i denna studie är det också viktigt att betona att intervjupersonernas syn på något kan uppfattas på andra sätt av personer som är inblandade i processerna. Att intervjupersonerna frågas om deras yrkesroll kan leda till att yrkesverksamma vill framställa sig på ett sätt som låter bättre i intervjun. För att reducera risken för det har uppsatsförfattarens roll som intervjuare reflekterats kring för att så lite som möjligt bidra till att undersökningen blir vinklad eller utpekande. Detta har gjorts genom ett försök att ställa objektiva frågor som ger utrymme för intervjupersonerna att uttrycka sina resonemang själva.

4.6 Forskningsetiska överväganden

I genomförandet av undersökningar är det av vikt att göra forskningsetiska överväganden. Etiken är en riktlinje för hur människor ska behandlas och bemötas (Kalman & Lövgren 2012, s. 9). I undersökningar inkluderas etiska överväganden för att reflektera kring hur inblandade personer påverkas. Etiken används som ett försök till att säkerställa att personerna iblandade blir bemötta på ett värdigt och respektfullt vis (ibid.). De etiska övervägandena har därför legat till grund för undersökningens tillvägagångssätt. Det har gjorts genom att följa fyra etiska principer (Bryman 2011, s. 131).

Den första etiska principen är informationskravet som innebär att intervjupersonerna ska bli informerade om undersökningens genomförande och syfte. Det ska även framgå att deltagandet är frivilligt (Bryman 2011, s. 131). Informationskravet har uppnåtts genom att ett presentationsbrev (bilaga 1) skickats i förhand till intervjupersonerna och att samma information upprepats vid intervjutillfället. Den andra principen är samtyckeskravet som betyder att ett samtycke krävs från deltagarna för att undersökningen ska genomföras (Bryman 2011, s. 132). Intervjuerna har genomförts efter intervjupersonernas medgivande och samtycke till deltagandet. Den tredje principen är konfidentialitetskravet som innebär att uppgifter om personerna som ingår i undersökningen ska behandlas med största möjliga konfidentialitet (Bryman 2011, s. 132). För att uppnå konfidentialitetskravet har varken namn eller arbetsplats nämnts i någon av faserna i arbetet med undersökningen. Istället benämns de inblandade personerna som intervjuperson 1, intervjuperson 2 och så vidare. Inspelningarna har även raderats efter transkribering. Den fjärde och sista principen är nyttjandekravet som innebär att det som kommit fram i intervjuerna enbart används i undersökningen (Bryman 2011, s. 132). Informationen som framkommit i intervjuerna med skolkuratorer har enbart använts i denna undersökningen som grund till analysen.

5. Resultat och analys

I följande avsnitt kommer den insamlade empirin från undersökningens intervjuer att presenteras samt analyseras utifrån kunskapsläge och valda teorier. De fem intervjupersonernas utsagor kommer att ligga till grund för de resonemang och diskussioner som framförs. I undersökningen har fem skolkuratorer från olika delar av Malmö stad intervjuats i syfte om att beskriva det egna arbetet samt samverkan med socialtjänsten gällande de elever som är eller har varit ämne för en orosanmälan. Intervjupersonerna arbetar på skolor som skiljer sig i den socioekonomiska aspekten då utsatta men även mindre utsatta skolor har inkluderats. Först kommer intervjupersonernas resonemang kring samverkan med socialtjänsten att presenteras. Därefter kommer skolkuratorernas professionella roll i relation till samverkan med socialtjänsten att diskuteras utifrån intervjupersonernas egna beskrivningar. Slutligen kommer barnets roll i frågan om orosanmälningar och samverkan att diskuteras och problematiseras. Det empiriska materialet kommer att presenteras i form av citat från intervjupersonerna men även integrerat i texten. Tidigare studier och referenser från kunskapsläget kommer att användas i analysen för jämföras med den insamlade empirin. Teorier och begrepp kommer genomgående användas för att analysera och tolka intervjupersonernas utsagor djupare.

5.1 Samverkan

I den första delen av analysen kommer intervjupersonernas resonemang och tankar kring samverkan med socialtjänsten att diskuteras och analyseras.

5.1.1 Missnöjet med samverkan

Samtliga intervjupersoner anser att samverkan mellan skolan och socialtjänsten kan förbättras. Informationsflödet och återkopplingen är faktorer som anses bristfälliga i arbetet med socialtjänsten för att säkra barnen i skolan. Uppfattningen är även att socialtjänsten kan utföra sitt arbete med lite hänsyn till hur det påverkar elevens skolgång. Citatet nedan kommer från en av intervjupersonerna som uttrycker hur vissa prioriteringar kan skada andra aspekter av elevernas liv:

[...] medan då socialtjänsten har sin bit, jobbar man på boendeenheter så har man som fokus att ja men du ska inte vara på gatan du ska ha tak över huvudet. Sen om det taket

över huvudet är på andra sidan stan från var din skola ligger är för dem mindre viktigt medan det för oss blir nej men det är ju jätteviktigt för hur ska vi få hit eleven.
(Intervjuperson 4)

Skolan anser att de många gånger behöver mer information än den som ges för att kunna arbeta med eleverna som varit eller är aktuella i en orosanmälan. Intervjupersonerna menar att skolan har sitt ansvar att säkra eleverna i skolmiljön men att ett närmare samarbete som socialtjänsten hade förbättrat det arbetet och gjort det mer effektivt. Intervjupersonerna uttrycker också en önskan om att lättare kunna få kontakt med socialtjänsten när det behövs. Intervjuerna beskriver skolkuratorernas försök till kontakt som ibland fungerar men att det många gånger behöver upprepas för att få en effekt. I de fallen då samverkan till en början fungerar och skolan kallas på möte så menar majoriteten av intervjupersonerna att samarbetet sedan upphör och att skolan inte får mer information. Det är tydligt att skolkuratorerna anser att ett hinder för arbetet med elever som är eller har varit i kontakt med socialtjänsten är att socialtjänsten inte prioriterar det samarbete som skolan anser behövs för barnen. De som hamnar i kläm i en sådan situation är barnen som inte kan garanteras den bästa hjälpen de kan få.

Undersökningen har visat på att det enligt intervjupersonerna i första hand är skolkuratorer som tar ansvaret för samverkan mellan skola och socialtjänst gällande elever som är eller har varit ämne för en orosanmälan. Det är intressant i relation till 5 kap. 1a§ i Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) som beskriver socialnämndens huvudansvar för samverkan med berörda organisationer och verksamheter i frågor som rör barn som far eller riskerar att fara illa. Även skolan har ett ansvar att samverka med andra samhällsorgan men socialnämnden bär på det huvudansvaret vilket innebär att de aktivt ska verka för att en samverkan sker (SFS 2001:453). Ändå beskriver intervjupersonerna en annan bild på samverkan som visar på att en samverkan i många fall inte kommer ske om det inte görs på skolans initiativ. Den arbetsbelastning som tvingar socialtjänsten att prioritera de uppgifter de är ålagda att göra enligt lag leder till att andra delar försummas. Det leder till att både skola och socialtjänst behöver anpassa sina arbetsroller för att kunna utföra det arbete som behövs för att säkra barnen. Att det är hög arbetsbelastning på socialtjänsten är ett påstående utifrån intervjupersonernas perspektiv. Enligt Morgan (1999) kan organisationer som fungerar som maskiner förringa de mänskliga aspekter som i hög grad påverkar hur arbetet utförs. Organisationernas arbetsuppgifter är många gånger mer komplexa och otydliga än vad som

kan hanteras av en maskin. Socialtjänsten fungerar som en maskin och kan då också påverkas av de mänskliga aspekterna av arbetet. Det som har blivit tydligt i undersökningen är att den höga arbetsbelastningen då tvingar socialtjänsten att arbeta på ett annat sätt. Det har även påverkat skolans roll då skolan behöver anpassa sig till den belastning som påverkar arbetet på socialtjänsten. Individernas roll och vilja att samverka blir av den anledningen viktig för att det ska ske ett arbete med de utsatta barnen.

Samverkan innebär enligt Danermark (2005) en förändring av arbetet. Det är en aspekt som kan skapa oro då det många gånger är en förändring mot det okända på grund av svårigheten av att veta vad samverkan kommer att leda till. Enligt Morgan (1999) har mekanistiskt strukturerade organisationer svårigheter med att anpassa sig till de förändringar som sker utanför. Organisationerna är utformade att uppnå mål som är bestämda i förväg vilket leder till ett problem att anpassa sig till eventuella förändringar. Socialtjänsten som tolkas som en mekanistiskt strukturerad organisation upplevs ha svårigheter att anpassa sig till det höga trycket som uppstår. Konsekvenserna blir att socialtjänsten bortprioriterar uppgifter för att hantera den nuvarande höga arbetsbelastningen vilket innebär negativa följder på de samverkande verksamheterna.

5.1.2 Återkoppling

Intervjupersonerna beskriver att återkopplingen från socialtjänsten efter att en orosanmälan har gjorts är bristfällig. Alla skolkuratorer uppger att de inte alltid får informationen om att orosanmälan har mottagits av socialtjänsten. Det förekommer däremot inte lika frekvent på alla skolor då en del av intervjupersonerna uppger att de får en återkoppling i majoriteten av ärendena medan andra uppger att de i princip aldrig får det. En konsekvens av detta kan enligt intervjupersonerna vara att det uppstår osäkerhet kring om orosanmälan har kommit in. Det upplevs även som en utmaning att inte kunna informera berörda barn och familjer om att anmälan har kommit fram och att det ligger på socialtjänstens bord. Samtliga intervjupersoner uppger även att skolan inte får en återkoppling om en eventuell insats påbörjats av socialtjänsten. Det som framkommit i denna undersökning stämmer överens med IVO:s tillsyn av elevhälsan (2015) som menar att socialtjänsten inte alltid återkopplar till elevhälsan efter att skolan har gjort en orosanmälan. Tillsynen fastställer även att det kan vara nyttigt för skolan att få information efter en orosanmälan för att på bästa sätt arbeta med berörda barn.

De hinder som elevhälsan uppger finnas för återkoppling från socialtjänsten är hög arbetsbelastning och sekretess (IVO 2015).

Intervjupersonerna anser att bristen på återkoppling från socialtjänsten kan försvåra arbetet med elever som är ämne för orosanmälningar. De uttrycker ett krav på att socialtjänsten återkopplar till skolan efter att anmälan har kommit in. Utifrån vad lagen säger är det däremot inte ett krav som skolan kan ställa på socialtjänsten. Enligt 14 kap. 1b§ av Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) får socialtjänsten återkoppla till skolan om de begär det. Lagen säger att socialtjänsten inte är ålagda att återkoppla till skolan och informationen ska inte lämnas om det är olämpligt med hänsyn till omständigheterna (ibid.). En av intervjupersonerna uttrycker det på följande sätt:

Men att ta sig tid från det man är ålagd att göra enligt lagen, allt dokumentationskrav, möten...du förstår det blir svårt, det finns inte tid för det. Det är en förklaring men det är ingen ursäkt.

(Intervjuperson 5)

När anställda på socialtjänsten arbetar under den höga arbetsbelastningen så blir den naturliga konsekvensen att arbetsuppgifter prioriteras olika. De uppgifter som prioriteras blir de uppgifter som anställda på socialtjänsten enligt lag är ålagda att utföra. Samtidigt som återkoppling inte är något socialtjänsten måste förhålla sig till så vittnar intervjupersonerna om att det kan vara till stor nytta för elever som är ämne för orosanmälningar. När det som socialtjänsten inte är ålagt att göra bortprioriteras så gör även elevernas bästa det.

Den sekretess som råder mellan skola och socialtjänst är enligt en del av intervjupersonerna ett hinder. Samtliga förstår vikten av att bestämmelser om sekretess behövs men att de kan anpassas bättre till skolans arbete. Sekretessen beskrivs vara en faktor som förhindrar socialtjänstens återkoppling till skolan. För att sekretessen ska brytas krävs föräldrarnas samtycke. Ett samtycke beskrivs av intervjupersonerna som en faktor som främjar samverkan med socialtjänsten då informationsflödet mellan skolkurator och socialsekreterare blir mer fritt. En av intervjupersonerna uppger även att socialsekreterare inte prioriterar att erhålla ett samtycke på grund av den höga arbetsbelastningen. Danermark (2005) menar däremot att sekretessen i en samverkan inte är ett så stort hinder som det kan framställas som. Han menar att om parter i ett samverkansarbete tillsammans ser över sekretessen så finner man att de

hinder sekretessen medför inte är lika omfattande som förväntat (ibid.). Då skolan i de flesta fallen inte kräver mer information än vad som är nödvändigt finns det anledning att tro att sekretessen inte är lika begränsande som den upplevs. En av intervjupersonerna uttrycker en vilja att förändra synen på sekretessen och hur man pratar om den:

Jag gillar inte diskurser kring sekretessen, att man ska bryta sekretessen. Man behöver inte bryta eller häva...det är negativ diskurs. Att öppna upp, att ha gemensam sekretess kanske. Att ha positiv diskurs när man pratar om sekretess tror jag hade påverkat attityden mycket bättre. Påverkar man attityden påverkar man samarbetet.

(Intervjuperson 5)

5.1.3 Var sker samverkan?

När försöken till samverkan mellan skola och socialtjänst sker så sker det utifrån intervjupersonernas beskrivning mellan skolkurator och socialsekreterare. En av intervjupersonerna har uttryckt en önskan om att det behövs mer samverkan på högre nivåer. Diskussioner kring samverkan sker många gånger på lägre nivåer i organisationerna vilket en av intervjupersonerna uttryckt är onödigt och ineffektivt. Citatet nedan visar en av intervjupersonernas resonemang kring var samverkan sker och var den bör ske:

Jag tänker att det behövs...dels så behövs det samverkan på en högre nivå. Ibland så sitter vi i diskussioner kurator och socialsekreterare emellan som är helt onödiga att vi tar för att vi har olika direktiv. Det blir fångigt och onödigt och då behöver ju chefer samverka. Kanske inte ens här utan utbildningscheferna kanske behöver samverka med cheferna för IOF.

(Intervjuperson 3)

Danermark (2005) menar att ledningen har ett ansvar för samverkansarbetet men att det många gånger inte utförs på en högre nivå. Ledningen kan införa ett samverkansarbete och sedan förvänta sig att personerna inblandade i det arbetet ska driva det. Danermark (2005) uttrycker en oro kring en samverkan där ledningen är frånvarande eller passiv. Ledningens syn på samverkan kan jämföras med Morgans (1999) teori om organisationen som maskin. Det förväntas att arbetet ska falla på plats om det finns tydliga mål och beskrivningar innan arbetet har påbörjats. Personerna i samverkansarbetet blir utifrån den aspekten utbytbara och samverkan beror på hur organisationens ledning omorganiserar och planerar (Morgan 1999).

Intervjuerna beskriver ett samverkansarbete som styrs av skolkuratorers och socialsekreterares erfarenheter och handlingsutrymme. Det uttrycks att en samverkan inte hade fungerat om skolkuratorer inte använde sitt handlingsutrymme för att följa upp och arbeta med elever som är eller har varit aktuella i en orosanmälan. Det visar på en avsaknad av ledningens engagemang i det konkreta arbetet. Resonemanget visar även på att individerna i samverkan inte kan förväntas vara utbytbara och utföra samma arbete då det hänger på den enskildes initiativ och erfarenheter. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) menar att socialarbetares yrkesroll innefattar personliga aspekter som moral, normer och föreställningar. Utifrån det blir det en svårighet att förvänta sig att socialarbetares arbete kommer att vara konstant genomgående. Det handlingsutrymme som socialarbetare förses med gör att individerna inte är kan vara utbytbara på en hög nivå. Ju mer frihet yrkesrollen erbjuder desto svårare blir det att passa in i en organisation som fungerar som en maskin.

5.1.4 Misstro till socialtjänsten

Bristen på information från socialtjänsten har lett till av en del av intervjupersonerna uttrycker en misstro till socialtjänsten. Anledningarna till misstron är att socialtjänsten inte återkopplar till skolan eller att de inte har insatser att införa i olika situationer. En av intervjupersonerna beskriver hur det kan påverka skolkuratorns förhållande till socialtjänsten och vad som görs av skolan. Nedanstående citat visar vad det har för effekt på skolkuratorn och skolan:

Det blir en massa möten och uppståndelser sen så bara jaha. Och det kan vara för att jag inte alltid får information om att det fortsätter insatser eller att socialtjänsten utreder och de har inte heller någonting att sätta in. Den känslan är ju lite tuff för det kan få mig som kurator och oss som skola att välja att inte orosanmäla.

(Intervjuperson 1)

Intervjupersonens utsaga bekräftar SOU:s utredning (SOU 2010:95) om utsatta barn i skolan som menar att skolpersonal inte gör orosanmälningar i den utsträckning det ska göras enligt anmälningsplikten. Utredningen menar på att orsaker kan vara avsaknad av systematisk dokumentation och uppföljning. Den visar även på att skolpersonal känner misstro gentemot andra sociala insatser (SOU 2010:95). En konsekvens av det blir att det är ett stort antal barn som far illa som inte blir ämne för en orosanmälan. De okunskap och misstro som finns från skolan leder alltså till att barn kan fara illa och inte få den hjälp de behöver. Brister i samverkan har därför en direkt negativ påverkan på barnet. Anmälningsplikten uppmannas ofta

men bristen på återkoppling och information leder till att anmälaren känner att det inte leder till någonting positivt. Det är ett problem som kan förvärras av okunskap kring hur socialtjänsten arbetar i relation till skolans roll. Danermark (Socialstyrelsen 2018) menar på att kunskap om de andra verksamheterna är viktigt för att en samverkan ska fungera. Han menar på att det är vanligt att det finns en negativ bild av andra inblandade aktörer och att det krävs att man möts och ökar förståelsen för varandra för att tilltron ska öka. En av intervjupersonerna uttrycker en önskan om ett forum där skola och socialtjänsten kan mötas för att få en ökad förståelse och samarbeta närmare. Intervjupersonen menar på att ett sådant forum inte finns tillgängligt och att okunskapen leder till konflikter och misstypke om varandra. Danermark (2005) menar även på att de olika synsätten leder till att vi definierar problem på olika sätt och att det därför är av vikt att det finns kunskap om varandras utgångspunkter.

5.1.5 Obalans i samverkan

Det som har varit tydligt genomgående i intervjuerna är att det finns en förståelse bland skolkuratorerna för varför samverkan inte fungerar optimalt, nämligen att socialtjänsten är överbelastade och att det inte finns utrymme att genomföra de steg som kan främja samverkan mellan skola och socialtjänst. Detta stämmer överens med Socialstyrelsens (2018) redovisning av TSI där brist på tid och kunskap anses som hinder för samverkansarbetet. Faktorer som hög arbetsbelastning och stor personalomsättning står i vägen för kontinuitet i samverkansarbetet. Det är hinder som gör att ett samverkansarbete inte kan prioriteras (Socialstyrelsen 2018). I samtalen med intervjupersonerna beskrivs arbetsbelastningen i huvudsak som ett hinder från socialtjänstens sida:

[...] och då sa de ju själv att ja de försöker ju, de ska skicka ut men sen är det ju som överallt annars med arbetsbelastning att har de för mycket att göra så är det ju lätt att glömma det där lilla snabba mejlet som egentligen inte tar så lång tid.

(Intervjuperson 4)

Citatet ovan visar att det finns en förståelse för hög arbetsbelastning men att det främst kan bli ett problem för samverkansarbetet när det förekommer från socialtjänstens sida. Danermark (2005) nämner i sin teori om samverkan att ett samverkansarbete tar tid. Han menar att en samverkan kan uppfattas negativt om resurser inte finns för de inblandade verksamheterna. I undersökningen har det blivit tydligt att intervjupersonerna ser socialtjänstens begränsningar

som större än de egna. Det finns även en uppfattning om att viljan att samverka är starkare från skolans håll och att socialtjänstens arbetssituation leder till att det inte anses lika viktigt att ha kontinuerlig kontakt med skolan. De uppfattningarna visar på att det finns olika förväntningar från de inblandade aktörerna i frågan om samverkan. Danermark (2005) menar att oklarhet och olika inflytande i samverkan kan leda till att aktörerna har olika förväntningar på hur samverkan ska genomföras. Det är något som tydliggjorts i intervjuerna för undersökningen. Skolkuratorerna förväntar sig en större samverkan med socialtjänsten där mer information delas och att återkopplingen är kontinuerlig under ärendets gång. Socialtjänsten däremot beskrivs inte ha lika höga förväntningar på grund av de begränsningarna i form av hög arbetsbelastning och personalomsättning som finns.

5.1.6 Gemensamt synsätt och kunskap

Fyra av de fem skolkuratorer som intervjuats i denna undersökning har tidigare erfarenhet av arbete på socialtjänsten. Den tidigare erfarenheten har lett till att intervjupersonerna har mer förståelse för de hinder som finns på socialtjänsten att samverka med skolan. Även om erfarenheten från socialtjänsten inte varit stor så har kunskapen om arbetet gett en tydligare bild av vad som kan påverka samverkansarbetet. Nedanstående citat är från intervjun med skolkuratoren som inte tidigare arbetat på socialtjänsten:

Det är ju väldigt intressant när vi träffas och hör att de har ju en jättehög belastning på socialtjänsten i Väster. De får in ungefär 400 orosanmälningar på en månad och de är sju personer som ska ta hand om det. Och det är ganska bra för oss att som skola få höra det liksom att bara 'vi har den här arbetsbelastningen'. Då blir det lättare för mig att förstå.
(Intervjuperson 1)

Citatet visar på en förståelse för varför socialtjänsten inte kan ha den kontakten med skolan som skolkuratorerna önskar fanns. När olika professioner ska samverka så gör de det utifrån olika perspektiv. Socialstyrelsens rapport (2018) belyser vikten av ett gemensamt synsätt och kunskap om verksamheterna i samverkan. Även om alla perspektiv behövs för att förklara helheten så blir det en obalans i samverkansarbetet då olika professioner har olika makt (Danermark 2005). Intervjupersonerna beskriver ett behov av att upprepa och regelbundet ta kontakt med socialtjänsten för att samverka. Det ställer socialtjänsten i en position där de kan välja när och hur samverkan ska se ut. Naturligt uppfattas då socialtjänstens position som högre än skolans. Den maktordningen beskrivs i Blomqvist studie (2012) där den hierarkiska

ordningen placerar skolan under socialtjänsten. Studien visar även att det inte finns ett stort intresse från socialtjänsten att samarbeta med skolan. Socialtjänsten som har huvudansvaret för samverkan har även en bestämmande position som innebär att socialtjänsten bestämmer hur samverkan ska se ut med skolan. På grund av det huvudansvar socialtjänsten har kan den bestämmande positionen leda till ett bra samarbete och informationsflöde. Enligt intervjupersonerna är det däremot inte så det ser ut i praktiken. Socialtjänsten som har den största makten gällande samarbetet skjuter samverkansarbetet åt sidan för att klara av den höga arbetsbelastningen. Socialtjänstens press kan då leda till att skolan inte får den hjälp som behövs i arbetet med utsatta elever och de som berörs av det mest är barnen.

En majoritet av intervjupersonerna beskriver en vilja att samverka mer med socialtjänsten och att vara mer involverade i processen. Däremot har de olika uppfattningar om hur involverade de bör vara och var det krävs mer samverkan. Flertalet intervjupersoner beskriver en önskan om mer samverkan gällande återkoppling efter en orosanmälan. Vidare anser en del av intervjupersonerna att samverkan ska fortsätta och att skolan ska vara involverad i alla delar medan andra anser att skolan inte behöver veta mer än om en utredning inletts eller ej. Det finns också olika uppfattningar om vad skolan behöver för information. En av intervjupersonerna uttrycker det på följande sätt:

Till exempel om det är olika hemrelationer, om det brottslighet, narkotika...då får de ansvariga organisationerna ansvara för det. Då är det inte skolan som ska fortsätta arbeta med det. Beror på hur man ser skolan. Ser man skolan som riskmiljö däremot så kan det vara bra att backa, att skolan blir en fredad zon. Det som händer utanför skolan det behöver du inte som elev ta med här. Vi behöver inte veta någonting, det är skola som gäller. Det är olika vad den enskilda eleven vill. Vad den mår bra av.

(Intervjuperson 5)

Intervjuperson 5 resonerar kring att skolan inte behöver vara involverad i allt som sker i elevernas liv. Övriga intervjupersoner uttrycker också ett resonemang kring att skolan inte behöver veta allt men det uttrycks i olika grader. Det finns en önskan om att få information som kan påverka hur eleven har det i skolan även om problematiken i sig inte är skolrelaterad. När insatser för eleven blir aktuella resonerar några av intervjupersonerna om att det kan vara nyttigt för skolan att veta om det för att kunna arbeta med eleven på liknande sätt. Ett exempel som nämns är om en elev får hjälp med impuls kontroll och aggression. Då menar en av

intervjupersonerna att skolan kan behöva information om insatser för att inte arbeta på ett sätt som går emot det arbete som redan genomförs. Att intervjupersonerna inte är eniga kring hur mycket information skolan behöver visar på att det bristande informationsflödet inte påverkar alla skolkuratorers arbeten lika mycket. När skolan inte anses behöva mycket information kan personalen fortsätta att arbeta på det sätt de anser fungera på skolan. Hur samverkan uppfattas är därför beroende på vad skolkuratoren själv kräver av socialtjänsten. Det är en viktig aspekt att inkludera att missnöjet kan vara bundet till de enskilda individernas yrkesroll.

Undersökningen har visat på att samverkan hänger på vad skolkuratoren själv anser är av vikt för skolan att ha kännedom om. Det visar på att skolkuratorers yrkesroll tolkas och används på olika sätt. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) nämner i sin teori om handlingsutrymme hur yrkesrollen bottnar i individens tolkning av rollen i relation till egna förväntningar och i samspelet med andra. Den enskilda personen i verksamheten använder därför sitt handlingsutrymme utifrån hur de tolkar rollen. Undersökningen visar på att den tolkningen görs och att den görs på olika sätt. Samverkan som sker på skolkuratorers initiativ är den samverkan skolkuratoren utifrån sin yrkesroll anser vara viktig. Det är även intressant i relation till den hierarkiska ordningen där arbetet nu styrs av skolkuratorns initiativ till samverkan med socialtjänsten. Skolkuratoren initiera en samverkan utifrån vad som anses vara viktigt för skolan att veta men det är fortfarande socialtjänsten som avgör vad som ska återkopplas till skolan.

5.1.7 Personbunden samverkan

Samtliga intervjupersoner påstår att samverkan med socialtjänsten är personbunden. Det innebär att hur samverkan fungerar beror på vilken socialsekreterare som är inkopplad i de enskilda orosanmälningarna. Den återkoppling och information skolan får beror på om den enskilde socialsekreteraren prioriterar det eller anser att det är viktigt. Intervjupersonerna ställer sig kritiskt till detta då de anser att det inte blir jämlikt för barnen. En av intervjupersonerna uttrycker det på följande sätt:

Jag skulle nästan kunna påstå att det inte bara är olika beroende på vilken enhet inom Malmö kommun utan så pass olika så det beror på vilken socialsekreterare man hamnar hos. Man önskar att om det hade varit såhär att har man samarbete med socialtjänsten så är det likvärdigt oavsett var det är. Det är det optimala. Men så är det inte utan det är

väldigt personbundet. Och därför får man inte den här likvärdigheten. Alla får lika förutsättningar oavsett vilken socialtjänst det gäller, det finns inte upplever jag i alla fall.

(Intervjuperson 5)

En av intervjupersonerna beskriver det som att det istället sker individuella samarbeten mellan skolkurator och socialsekreteraren som hanterar den specifika orosanmälan. Det uttrycker en samverkan som sker mellan två individer som arbetar utifrån egna förväntningar av samverkan. Det kan kopplas till resonemanget kring att samverkan sker på lägre nivåer mellan individer istället för mellan organisationer. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) menar att samverkan mellan organisationer och verksamheter kan vara en fördel för den utsatta brukargruppen. Det kan däremot också leda till att samverkan mellan individerna sker på bekostnad av brukaren som istället glöms bort. Samverkan som sker mellan organisationer betyder många gånger att individer möts för att utföra det (ibid.). När samverkan sker mellan två individer blir det samarbetet viktigt och personbundet vilket kan riskera elevens roll. Barnen kan inte garanteras ett likvärdigt arbete med deras ärenden. Intervjupersonerna beskriver ett system där arbetet för barnens bästa är personbunden från både socialtjänsten och skolans håll. De två aktörer som kan använda sina roller till uppföljning av utsatta barn har på många sätt makten att avgöra hur den ska se ut.

Då undersökningen har visat på att samverkan mellan skola och socialtjänst i många fall har varit personbunden har den socioekonomiska aspekten visat sig vara mindre betydande. I intervjuerna med skolkuratorerna har skolans närområde och socioekonomiska förutsättningar inte varit faktorer som de ansett varit avgörande för hur samverkan med socialtjänsten har sett ut.

5.2 Skolkuratorernas yrkesroll

I följande del av analysen kommer skolkuratorernas yrkesroll i relation till samverkan med socialtjänsten samt det egna arbetet med uppföljning av elever på skolan att analyseras.

5.2.1 Den professionella rollen

Intervjupersonerna berättar att kuratorsrollen på skolan är otydlig och det saknas en uppdragsbeskrivning. Att rollen är otydlig leder till att det finns ett stort utrymme att forma den professionella rollen själv. Även om det finns utrymme för skolkuratoren att forma sin

egen roll så finns det också faktorer som begränsar och påverkar. En del av intervjupersonerna beskriver att övrig personal på skolan gärna lämnar över ärenden till skolkuratoren istället för att själva hantera dem. De menar att skolkuratorns och hela elevhälsans roll hanteras av personalen som ett avlastningssystem där all social problematik kan överlåtas. Det kan liknas med Isakssons (2016) avhandling där skolkuratorer uppger att lärare många gånger vill lämna över svåra ärenden till skolkuratoren. Det är något som i sin tur påverkar hur personalen på skolan arbetar med orosanmälningar. Citatet nedan är ett uttalande från en av intervjupersonerna i undersökningen om hur personal på skolan hanterar de professionella bedömningarna:

[...] men när det blir jobbigt och när det blir en anmälan så säger man det till kuratorn och så vill man inte göra någonting själv eller man reagerar inte riktigt på det som man ska utan man säger det i förbigående till mig och förväntar sig att jag gör en bedömning huruvida det är allvarligt eller inte.

(Intervjuperson 3)

Intervjupersonerna känner en svårighet kring att avgöra vad som är deras arbetsuppgift och vad någon annan ska genomföra. Som citatet ovan visar så kan skolkuratoren få uppgiften att göra alla bedömningar kring en orosanmälan. En av intervjupersonerna berättar att det alltid är skolkuratoren som förväntas göra orosanmälan när övrig personal likaså har en anmälningsplikt. Skolkuratoren uppger att det är ett olagligt system men att en orosanmälan inte görs om hon inte tar över ärendet. Situationen kan kopplas till Morgans teori (1999) där han beskriver att specialiseringen av yrkesroller i organisationer leder till att medarbetare omfattar ett själlöst förhållningssätt till arbetet och begränsar vilka uppgifter som ska genomföras av dem eller någon annan. Tydligt uppgiftsansvar leder inte enbart till att individer blir medvetna om vad som förväntas av dem men även vad som inte förväntas.

Flertalet intervjupersoner uppger att mycket av arbetet som görs för eleverna efter en orosanmälan görs för att de vill hjälpa barnen på det sättet och inte för att det ingår i deras uppdragsbeskrivning. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) menar att socialarbetarens yrkesroll formas utifrån de personliga motiven till att jobba med socialt arbete. Är motivet att hjälpa och säkra eleverna på skolan så kommer socialarbetaren att använda sitt handlingsutrymme för att uppnå det om den uppgiften inte redan är tydlig i verksamheten. I det här fallet så tar skolkuratorerna ansvar för uppgifter som de inte behöver eller ska

genomföra för att hjälpa utsatta elever. Intervjupersonerna önskar däremot att övrig personal på skolan kunde vara med i uppföljningsarbetet på ett mer övergripande sätt då inte alla elever på skolan har en nära eller bra kontakt med skolkuratoren. Om uppföljningsarbetet enbart genomförs av skolkuratoren så kommer elever som inte har en nära kontakt inte få samma möjligheter till stöd från skolan.

I skolkuratorers och hela elevhälsans uppdrag är det tydligt att de ska arbeta hälsofrämjande och förebyggande på skolan. Samtliga intervjupersoner uppger att de inte har möjlighet att arbeta förebyggande. Anledningar kan vara att andra uppgifter prioriteras och att arbetssituationen leder till att skolkuratorer istället släcker bränder. En del av intervjupersonerna beskriver även att det är svårt att veta vad förebyggande arbete är. Tidigare undersökningar (SOU 2010:95) visar också på att förebyggande arbete kan vara svårt att definiera. En av intervjupersonerna beskriver en oklarhet kring vad förebyggande arbete är i praktiken och vad det ska vara förebyggande mot. Att arbeta med elever efter en orosanmälan kan vara ett förebyggande arbete inför fortsatt problematik beroende på anledningen till anmälan. Följande citat beskriver en skolkurators syn på att arbeta hälsofrämjande och förebyggande:

Jag köper inte att det är en fråga om resurser för vi har resurser, utan det är ett arbetssätt, ett arbetstänk som behöver komma in i verksamheten och som vi saknar idag. Det görs försök för att arbeta hälsofrämjande och förebyggande men enligt mig är det fel försök, det är fel grejer vi lägger vikt på.

(Intervjuperson 5)

5.2.2 Handlingsplan

De fem skolor som intervjupersonerna arbetat på saknar alla en handlingsplan kring hur man arbetar med eleven efter att en orosanmälan har gjorts. Det finns tydliga riktlinjer kring hur en anmälan görs och vilka steg som ska tas men det saknas direktiv utöver det. Intervjupersonerna menar att det är någonting som saknas från hela skolverksamheten och att det inte finns några givna förfaranden gällande arbetet med elever som är eller har varit ämne för en orosanmälan. Utifrån det kan det uppfattas som att det är en del av arbetet som är mindre viktig. Att skolorna saknar riktlinjer eller information kring hur elever kan tänkas påverkas av en orosanmälan ger en bild av att det är något som bortprioriteras. Några av intervjupersonerna påstår att det inte finns en handlingsplan då varje ärende och varje elev är

olika. Däremot önskar en del av skolkuratorerna att det fanns en handlingsplan så att skolan kan arbeta med de här eleverna på ett mer effektivt sätt. Då handlingsplaner fattas blir det de professionellas ansvar att se till att en uppföljning sker. Camilla Blomqvists studie (2012) visar att individer i verksamheten upplever det svårt att genomföra insatser som de personligen anser är barnets bästa. Det på grund av att det inte ingår i det professionella uppdraget eller att arbetsbelastningen är för hög. Elevhälsan måste i många fall gå bortom verksamhetens riktlinjer för att kunna erbjuda eleverna det som de behöver (Blomqvist 2012).

Undersökningen visar på att skolkuratorerna arbetar med eleverna utifrån egna initiativ och kan göra det på grund av det stora handlingsutrymmet. Hade inte handlingsutrymmet varit stort så hade verksamhetens brist på riktlinjer kring ämnet begränsat skolkuratorernas möjlighet att utföra ett uppföljande arbete. Utifrån Morgans (1999) metafor om organisationer som maskiner kan skolverksamheten tolkas som en maskin på grund av de tydliga och förutbestämda målen och den hierarkiska strukturen. En mekanistisk organisation begränsar de anställdas handlingsutrymme och förlitar sig istället på maskinens effektivitet (Morgan 1999). Skolkuratorns yrkesroll i skolverksamheten blir intressant då den i relation till övriga professioner har ett mycket stort handlingsutrymme. Skolkuratorns handlingsutrymme i skolverksamheten leder till att det ändå finns utrymme för arbete med elever efter en orosanmälan. Det ansvaret ligger då på individerna i verksamheten och inte på organisationens strukturer. Citatet nedan beskriver en av intervjupersonernas resonemang kring avsaknaden av handlingsplan:

Missar jag eller är sjuk eller att jag är för trött för att liksom koppla ihop saker så är det lite farligt. För missar jag så har jag också ingenting, jag har ingenting att falla tillbaka till jag ska bara komma på det. Det finns ingen rutin på skolan vilket betyder att ingen annan kan göra det heller. Utan det är ofta utifrån mina instruktioner eller så.

(Intervjuperson 3)

Citatet beskriver en situation där skolkuratorns handlingsutrymme gör att ansvaret att se till så att ett arbete med elever efter en orosanmälan görs ligger på skolkuratorns roll. Uppföljning som kan genomföras på skolan av övrig personal behöver således efterfrågas av skolkuratoren. Det visar på att ett uppföljningsarbete inte hade skett för eleverna på skolan om inte skolkuratoren tar initiativet. Skolkuratorers yrkesutövning grundas i den akademiska yrkesutbildningen som formar socialarbetare till att förstå olika situationer och bidra till

lösningar (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008). Kunskaperna från utbildningen förväntas med erfarenhet i arbetslivet att fördjupas och utvecklas. Skolkuratorers yrkeskunskap grundas alltså i den erfarenhet som kommer av den akademiska utbildningen samt tidigare erfarenheter vilket tyder på att alla socialarbetare förväntas ha en viss kunskap i yrkesområdet. Det stöd elever kan få från skolan efter att en orosanmälan har gjorts är därför beroende av vad för kunskaper skolkuratoren erhåller under sin karriär. Att det inte finns en handlingsplan för hur man arbetar med elever efter en orosanmälan leder till att det arbetet görs om skolkuratorerna hinner med det och anser att det är viktigt.

5.2.3 Det egna arbetet

Undersökningen har varit intresserad av att undersöka den professionella rollen men även konkret om skolkuratorerna arbetar med aktuella elever efter en orosanmälan och i så fall hur. Samtliga intervjupersoner beskriver på olika sätt att man anpassar arbetet efter barnets situation och vilja. Har skolkuratoren haft nära kontakt med eleven kan det vara aktuellt att fortsätta träffa barnet om den vill. Skolkuratorerna menar att de fortsätter med sitt uppdrag även efter att en orosanmälan har gjorts från skolan. En av skolkuratorerna menar att arbetet fortsätter som tidigare men att det som kommit upp i mötet med socialtjänsten introduceras i samtalen. Det görs även avstämningar med eleven om hur den mår och känner inför den nya förändringen. En stor andel av intervjupersonerna menar att arbetet inte avslutas enbart för att en orosanmälan har gjorts. Skolkuratorerna tar även initiativ för att ha kontakt med personal på skolan som berör barnet och särskilt barnets mentor. De ber personalen att hålla ett extra öga på eleven och stämmer av med lärare hur eleven mår och hur rutinerna ser ut.

Det är viktigt att nämna att det arbete skolkuratorerna gör för elever som är eller har varit aktuella för en orosanmälan görs på skolkuratorns initiativ på grund av brist på handlingsplaner och riktlinjer. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) menar att socialarbetare förhåller sig till hur resurserna på verksamheten ska fördelas. Socialarbetare gör bedömningar utifrån sin yrkesroll om hur resurserna ska fördelas utifrån hur organisationen ser ut samt vad som händer i mötet med klienten (ibid.). Undersökningen visar på att skolkuratorerna använder sitt utrymme för att fördela det arbete de utför för att inkludera ett uppföljningsarbete av elever efter en orosanmälan. Det kan även kopplas till Lipskys (1980) teori om gräsrotsbyråkrati där han menar att socialarbetares handlingsutrymme styr hur tjänster i organisationen används och ges. Socialarbetare har alltså

till följd av det stora handlingsutrymmet möjlighet att styra hur organisationen arbetar. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) menar även att det krävs kunskap om den problematik man bemöter samt kunskap om vad för effekt olika insatser kan ha. Intervjupersonerna använder sitt handlingsutrymme för att arbeta med uppföljningen då det finns en kunskap om att en orosanmälan kan ha olika effekter på elever och att det kan finnas behov av stöd från skolan i alla lägen. En uppföljning sker därför om det prioriteras och anses vara en viktig del av problematiken.

5.3 Barnet

I den sista delen av analysen kommer barnets roll att belysas och diskuteras.

5.3.1 Den socioekonomiska aspekten

Studien har avsett att undersöka skolor från olika socioekonomiska områden för att få en tydlig bild av hur samverkan med socialtjänsten fungerar. I intervjuerna framkommer det att de socioekonomiska faktorerna ser olika ut men att skolkuratorerna ändå beskriver liknande problematik i samverkan med socialtjänsten. Intervjupersonerna från de mindre socioekonomiskt utsatta skolorna upplever att problematiken som leder till orosanmälningar ser annorlunda ut än på de mer utsatta områdena och det görs inte lika många orosanmälningar. Fastän det görs färre orosanmälningar så är återkopplingen och informationen mellan skola och socialtjänst bristfällig. Elevernas socioekonomiska bakgrund har utifrån denna undersökningen ingen påverkan på vilka förutsättningar det finns för samverkan och återkoppling. Det kan kopplas till tidigare resonemang kring att samverkan sker på individnivå och inte i samma utsträckning på organisationsnivå. Det jämförs med Danermarks (2005) tankegångar kring betydelsen av samverkan på en högre nivå. I det här fallet leder samverkan på en individnivå till att socioekonomiska faktorer inte har en tydlig påverkan i samverkan med socialtjänsten som kan tydas utifrån undersökningens empiri. Barn med olika socioekonomiska bakgrunder kan i frågan om samverkan mellan skola och socialtjänst inte skiljas åt.

5.3.2 Konsekvenser för barnet

Intervjupersonerna har beskrivit de konsekvenser en bristfällig samverkan kan ha på barnet. Konsekvenserna för barnet är en av de viktigaste aspekterna i frågan om samverkan och

arbetet på skolan gällande elever som är eller har varit ämne för en orosanmälan. Det är barnets liv som diskuteras och samverkas kring vilket gör barnets roll till den centrala delen av arbetet. Intervjupersonerna beskriver att samverkan inte alltid gynnar eleven som kan hamna i kläm eller hamna åt sidan i ett samverkansarbete mellan skola och socialtjänst. Informationsflödet beskrivs som en nödvändighet för att samverkan inte ska få en negativ effekt på eleven. Danermarks (2005) teori om samverkan beskriver att elevens roll i samverkan ska vara aktiv. När det samverkas kring människor har de inblandade professionerna olika syn på det gemensamma problemet vilket kan leda till problem i samverkansarbetet (Danermark 2005). Det är något som i sin tur har konsekvenser på barnet då skola och socialtjänst inte är överens om hur de ska samverka på bästa sätt. Citatet nedan visar hur en av intervjupersonerna i undersökningen beskriver vad som sker när samverkan brister:

När inte vi kan kommunicera alls eller har någon kommunikation över huvud taget, den enda som kommer i kläm är ju eleven. För då gör de ju någonting på socialtjänsten, någonting i skolan och någonting hemma och ingenting håller ju ihop det liksom.
(Intervjuperson 2)

Citatet visar på hur viktig kommunikationen är för att eleven inte ska hamna i kläm när verksamheter samverkar kring den aktuella problematiken. När samverkan inte fungerar håller inte verksamheternas arbete ihop och ger då inte en heltäckande insats som säkrar barnet även i sin vardag. Undersökningen visar på att samverkan tidvis inte fungerar bra mellan skola och socialtjänst då skolan inte alltid får en återkoppling eller information om tillsatta insatser. En följd av den bristfälliga samverkan är då att det kan leda till negativa konsekvenser för den aktuella eleven. En av intervjupersonerna beskriver att samverkan mellan skola och socialtjänst är ett vuxet sammanhang och att eleven många gånger hamnar utanför. Fokus i samverkan mellan aktörerna ligger på att effektivisera arbetet för organisationerna vilket i sin tur kan leda till att elevens bästa kommer i andra hand. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) beskriver det som att samverkan fokuserar mycket på interaktionen mellan de professionella och att samarbetet ska genomföras effektivt. Konsekvenserna av det blir att interaktionen mellan de professionella sker på brukarens bekostnad (ibid.). Brukaren glöms bort och är inte den första prioriteten. En av intervjupersonerna beskriver det på följande vis:

Ibland så fungerar samarbetet nog snarare för att underlätta organisationen för vuxna. Och ibland så fungerar det inte alls vilket inte är... gynnar barnen alls.

(Intervjuperson 3)

Citatet visar på att skolkuratoren upplever samverkan som ett fenomen som underlättar för organisationerna snarare än för barnen. Det kan kopplas till Morgans (1999) resonemang kring mekaniska organisationer som uppmuntrar de anställda till att utföra bestämda arbetsuppgifter istället för att granska vad som görs. Det kan vara en följd av den höga arbetsbelastning som leder till att de anställda måste göra prioriteringar i sitt arbete. Ett samverkansarbete som snarare underlättar för organisationen än för eleverna visar på att vid hög arbetsbelastning så prioriteras organisationen före barnen. De i förhand bestämda och tydliga arbetsuppgifterna är något som de anställda faller tillbaka på när tiden inte finns för att arbeta utifrån det egna handlingsutrymmet. Det är intressant i relation till Lipsky (1980) som menar att gräsrotsbyråkrater är med och skapar policy utifrån det handlingsutrymme som finns. Skolkuratorer som uppges sakna en tydlig bild av bestämda arbetsuppgifter använder handlingsutrymmet för att skapa en policy och ett arbetssätt för socialarbetaren på skolan.

5.3.3 Barnets bästa

Intervjupersonerna anser att en orosanmälan till socialtjänsten inte alltid leder till något positivt. Det blir uppståndelse och negativa känslor som leder till att barnet mår dåligt. Barnet som befinner sig i en känslig situation i samband med orosanmälan får inte alltid den hjälp skolan anser att det behöver. När skolan inte får information om att socialtjänsten fortsätter ärendet med insatser kan det uppfattas som att en orosanmälan till socialtjänsten inte leder till en lösning för barnets problematik. Det gör att skolkuratorer kan avstå från att göra ytterligare orosanmälningar. En viktig fråga som uppstår i den situationen är vad som anses vara barnets bästa. Barnkonventionen (Barnombudsmannen 2019) är svensk lag 1 januari 2020 vilket innebär att samhället ska verka för barnets bästa i alla frågor som berör det. När åtgärder görs för elever på skolan ska barnets bästa beaktas i första hand av beslutstagare (ibid.). Intervjuerna visar på att samverkans struktur enligt skolkuratorerna inte alltid verkar för barnets bästa, i synnerhet i frågor om återkoppling samt vad socialtjänsten erbjuder för hjälp. Det är en svårighet att balansera vad skolkuratorerna måste göra utifrån regler och riktlinjer samt vad de själva anser är barnets bästa. Citatet nedan visar hur en av intervjupersonerna ser på orosanmälningar i relation till barnets bästa:

Ja, det är ju lag. Det är min skyldighet att alltid anmäla men eftersom att jag vet att det inte alltid är för barnets bästa...för jag ska också jobba för barnets bästa...det är ett tufft läge. Att jag hela tiden har såhär, jag vet vad jag har för skyldighet men jag har också tycker jag att barnets bästa är ännu viktigare.

(Intervjuperson 1)

Citatet visar på att skolkuratorer inte alltid anser att orosanmälningar är för barnets bästa vilket kan leda till att man avstår från att göra dem. Det är något som påverkar hur skolkuratorerna arbetar med eleverna och det tas egna initiativ för att uppnå barnets bästa som inte ingår i den professionella yrkesrollen. En av skolkuratorerna beskriver att personal på skolan inte är bekväma med att göra orosanmälningar trots den anmälningsplikt som råder. Då gör skolkuratoren själv anmälan för barnets bästa. Det visar på att det inte är en självklarhet att skolverksamheten fungerar för att främja arbetet för barnets bästa. Vid frågan om hur skolan har förberett sig inför att barnkonventionen blir svensk lag svarade samtliga intervjupersoner att skolorna inte har förberett sig mer än att det lyfts i klassrummen och i diskussioner i personalgruppen. Det är något som har uppmärksammats men inte arbetats med på ett sätt som leder till strukturella förändringar i arbetet i skolverksamheten.

6. Slutdiskussion

Syftet med studien har varit att undersöka hur skolkuratorer resonerar kring det egna arbetet samt samverkan med socialtjänsten gällande uppföljning av elever som är eller varit aktuella i en orosanmälan. Intervjuerna ämnade att undersöka hur arbetet med utsatta barn uppfattas av skolkuratorer i skolverksamheten.

Studien har visat på att det finns brister i samverkansarbetet som kan ha en negativ påverkan på barnen i skolan. Uppföljningsarbetet försvåras till följd av bristfällig återkoppling och informationsflöde mellan skola och socialtjänst. Utifrån intervjuerna kan det konstateras att en förbättrad återkoppling till skolan skulle vara fördelaktigt för socialtjänsten då de kan avlastas i den höga arbetsbelastningen. När alla inblandade aktörer i enskilda ärenden är informerade kring omständigheterna behöver inte ansvaret enbart ligga på socialtjänsten att arbeta utifrån barnets bästa. Skolkuratorerna beskriver att det finns ett utrymme och framförallt en vilja att vara mer involverade och stötta barnen i skolmiljön. Det skulle därför vara fördelaktigt för alla parter att informationsflödet mellan skola och socialtjänst förbättrades och att initiativ skulle tas för att inhämta samtycke från familjen. Utifrån barnets perspektiv kan en förbättrad samverkan leda till en känsla av trygghet då alla aktörer framstår som en enad front i arbetet med barn som far illa.

En viktig del av diskussionen är begreppet *barnets bästa* som är särskilt relevant när barnkonventionen är svensk lag. Skolkuratorerna har beskrivit ett arbete med barnkonventionen i skolverksamheten som inte visar på en utveckling av det arbete som redan görs för barnen i skolan. Det är en viktig faktor i diskussionen då skolkuratorerna dessutom har uttryckt att de system som finns för orosanmälningar och samverkan inte uppfattas vara för barnets bästa. Arbetet för barnets bästa blir en svårighet för de enskilda socialarbetare som inte anser att strukturerna är fördelaktiga för barnet utan istället kan vara skadliga. Faktumet att skolkuratorer kan överväga att inte göra orosanmälningar till följd av det bristfälliga arbetet för barnets bästa visar på ett stort missnöje som inte gagnar barnet och familjen. Det går att konstatera att både skola och socialtjänst jobbar med barn efter att en orosanmälan gjorts men det är även tydligt att arbetet kan förbättras och effektiviseras. Socialarbetares handlingsutrymme är i nuläget en nödvändighet i arbetet med elever som är eller har varit ämne för en orosanmälan. Handlingsutrymmet tillåter socialarbetaren på både skola och socialtjänst att utföra det arbete som krävs för att säkra barnen i samhället.

Studien har visat på att det i frågan om samverkan ligger ett stort fokus på strukturerna snarare än på barnen. De faktorer som påverkar samverkan är strukturella faktorer som hög arbetsbelastning och okunskap. Det är faktorer som i de individuella fallen inte har med det enskilda barnet att göra men kan likväl påverka hur arbetet genomförs. Barnet tenderar alltså att försvinna i samverkansarbetet. Den negativa påverkan på barnet visar på att det krävs en strukturell förändring för att förbättra situationen. Det rådande fokus på strukturerna där barnet inte prioriteras kan få som konsekvens att begrepp som barnets bästa blir utan substans. För att arbeta enligt barnkonventionen och barnets bästa krävs det att det individuella barnet är i fokus i samverkansarbetet. Det krävs även att alla barn i samhället har tillgång till samma stöd och hjälp oberoende av vilken skola barnet går på eller vilken socialtjänst som är tillgänglig. De påståenden om att samverkansarbetet är personbundet till individuella socialarbetare visar på att strukturerna inom både socialtjänst och skola behöver utvecklas för att fånga barnens behov.

Resultaten av undersökningen visar på att det finns stöd för vidare forskning i ämnet. Det är av intresse att undersöka samverkan mellan skola och socialtjänst på en nationell skala för att få en tydlig bild av var det fungerar och var det brister. Vidare forskning kan bidra till den utveckling som behövs för att förverkliga strävan efter ett arbete för barnets bästa.

7. Referenser

Barnombudsmannen (2019) *Barnkonventionen*.

[<https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/> . Hämtat: 2019-12-03]

Blomqvist, C. (2012) *Samarbete med förhinder – om samarbete mellan BUP, socialtjänst, skola och familj*. Göteborg: Göteborgs Universitet.

Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Danermark, B. (2005) *Samverkan – Himmel eller helvete? En bok om den svåra konsten att samverka*. Malmö: Gleerups.

Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015) Intervjuer. I: Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber. ss. 34–54.

Inspektionen för vård och omsorg (2015) *Elevhälsan - Tillsyn av elevhälsans medicinska och hälsofrämjande roll i sju län*.

Isaksson, C. (2016). *Den kritiska gästen: en professionsstudie om skolkuratorer*. Diss. Umeå: Umeå universitet, 2016

Kalman, H. & Lövgren, V. (2012) Etik i forskning och etiska dilemman – En introduktion. I: Kalman, H. & Lövgren, V. (red.) *Etiska Dilemman – Forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups.

Lipsky, M. (1980) *Street-level bureaucracy – Dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation.

Regeringen (2017) *Regeringsuppdrag från Utbildningsdepartementet*.

[<https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2017/03/uppdrag-att-genomfora-ett-utvecklingsarbete-for-tidiga-och-samordnade-insatser-for-barn-och-unga/> . Hämtat: 2019-11-07]

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015) Att analysera kvalitativt material. I: Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber. ss. 220–236.

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Stockholm: Socialdepartementet.

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2019a) *Skolans ansvar för barn som far illa.*

[<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/skolans-ansvar-for-barn-som-far-illa> . Hämtat: 2019-10-28]

Skolverket (2019b) *Tidiga och samordnade insatser för barn och unga.*

[<https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/extra-stod-till-elever/tidiga-och-samordnade-insatser-for-barn-och-unga> . Hämtat: 2019-11-07]

Socialstyrelsen (2014) *Barn som far illa eller riskerar att fara illa – En vägledning för hälso- och sjukvården samt tandvården gällande anmälningsskyldighet och ansvar.* Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2013) *Samverkan för barns bästa – En vägledning om barns behov av insatser från flera aktörer.* Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2018) *Uppdrag att genomföra ett utvecklingsarbete för tidiga och samordnade insatser för barn och unga – Delredovisning 2018.* Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2016) *Vägledning för elevhälsan.* Stockholm: Socialstyrelsen.

SOU 2015:55. *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.* Slutbetänkande av Utredningen som ska föreslå en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor.

SOU 2010:95. *Se, tolka och agera – allas rätt till en likvärdig utbildning.* Slutbetänkande av Utredningen om utsatta barn i skolan.

Svensson, K., Johnsson, E. & Laanemets, L. (2008) *Handlingsutrymme – Utmaningar i socialt arbete.* Stockholm: Natur & Kultur.

Bilaga 1 – Intervjuguide

1. Hur ser det ut på skolan? Finns det några utmaningar?
2. Om du har haft misstanke kring ett barn på skolan och gjort en orosanmälan, sker det en uppföljning?
3. Finns det en samverkan med socialtjänsten kring de elever som varit ämne för en orosanmälan?
4. Finns det en återkoppling från socialtjänsten efter en orosanmälan?
5. Beskriv den handlingsplan/riktlinjer som finns på skolan kring elever som är/har varit ämne för en orosanmälan.
6. I den grad det finns begränsningar i arbetet med de här eleverna, hur beskriver du dem?
7. Barnkonventionen blir lag 2020, hur förbereder ni er inför det?

Bilaga 2 – Presentationsbrev

Mitt namn är Laura Hoxhaj och jag är student på Lunds Universitet. Jag vill gärna komma i kontakt med dig då jag nu arbetar med min kandidatuppsats och är intresserad av att intervjua skolkuratorer i Malmö stad.

Uppsatsens frågeställning är att undersöka hur ni skolkuratorer resonerar kring det egna arbetet på verksamheten samt samverkan med socialtjänsten gällande elever som varit aktuella i en orosanmälan från skolan. Stödet från skolan och personalen är såklart viktig även efter att skolan gjort en anmälan till socialtjänsten. Av den anledningen är jag intresserad av hur du jobbar med de här eleverna och vad det finns för eventuella begränsningar eller svårigheter i det arbetet. Det är även intressant att undersöka hur du ser på samverkan med socialtjänsten samt återkoppling efter en orosanmälan.

Intervjun kommer att genomföras enligt en semistrukturerad metod och kommer att ta mellan 30–40 minuter. Din medverkan är viktig för mig men du kan när som helst avbryta din medverkan i den här studien. Du kommer att vara anonym, varken namn eller plats kommer att framgå i uppsatsen. Din medverkan kommer enbart att användas i denna studien. Jag kommer att spela in intervjun. När intervjun är utskriven kommer samtalen att raderas från den enhet intervjun har spelats in på.

Just nu arbetar jag heltid med uppsatsen och har därför möjlighet att anpassa mig helt till ditt tidsschema och jag kommer till dig. Min ambition är att det ska vara så enkelt som möjligt för dig att delta, dock behöver jag så snart som möjligt boka in tider för intervju. Jag hoppas att ni finner min studie relevant och viktigt och att ni vill medverka. Vid frågor gällande studien eller er medverkan kontakta gärna mig eller min handledare Helene Hansen.

Handledare Helene Hansen:

Mail: helene.hansen@soch.lu.se

Hälsningar

Laura Hoxhaj

la5417ho-s@student.lu.se